

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2021

Natalie Černá

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární péče

Školní zralost a připravenost žáka jako předpoklad pro vstup do 1. ročníku

Diplomová práce

Autor: Natalie Černá
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: ZS1 Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Josefová Víšková
Oponent práce: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Natalie Černá
Studium:	P15P0789
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Školní zralost a připravenost žáka jako předpoklad pro vstup do 1. ročníku
Název diplomové práce AJ:	Maturity and readiness of pupil as qualification for the first class

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Teoretická část práce je zaměřena na vývoj dítěte v předškolním věku, problematiku školní zralosti a připravenosti, diagnostiku a její metody. Pozornost je věnována také zápisu do prvního ročníku, odkladu povinné školní docházky a předčasnému nástupu do školy. Praktická část práce zachycuje poznatky z pozorování konkrétních žáků předškolního věku ve vybrané mateřské škole a charakteristiku místa šetření. Dále pak sada úkolů, orientovaných na jednotlivé oblasti pozorované během zápisu k povinné školní docházce, kam je zahrnut i Jiráskův test školní zralosti. U každého dítěte je podrobně popsána úroveň v oblastech školní zralosti a výsledky úkolů, které jsou zaznamenány v tabulkách. Na konci každé diagnostiky se nachází dílčí hodnocení. Součástí práce bude i soubor použitých materiálů a pracovní listy, které by mohly sloužit jako inspirace. Cílem praktické části je zjistit, na jaké úrovni jsou děti připraveny pro nástup do základní školy. Vše bude zjišťováno na základě předložených pracovních listů, materiálů, průběžné diagnostiky a Jiráskova testu školní zralosti.

Garantující pracoviště:	Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Josefová Víšková
Oponent:	Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	1.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny literatury.

Ve Dvoře Králové nad Labem dne 24. 6. 2021

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní Mgr. Kateřině Josefové Víškové za podporu, vstřícnost, užitečné rady a odborný přístup ve vedení práce. Dále děkuji kolegyni za praktické rady a rodičům, že mi umožnili pracovat s jejich dětmi.

Anotace

ČERNÁ N. *Školní zralost a připravenost žáka jako předpoklad pro vstup do 1. ročníku*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 110 s.

Diplomová práce je zaměřena na školní zralost a připravenost žáků ve vybrané mateřské škole. V teoretické části se zmiňují o předškolním období, dále o školní zralosti, připravenosti a školní nezralosti, s čímž jsou následně spojeny složky školní zralosti. Další kapitola je věnována úloze mateřské školy, rodiny a jejich vzájemné spolupráci. Následuje charakteristika zápisů do 1. ročníku, odkladu povinné školní docházky a předčasného nástupu do školy. V závěru praktické části je popsána pedagogická diagnostika a její metody.

Praktická část zahrnuje popis instituce, ve které probíhalo pozorování. Dále sadu 24 úkolů, tvořených na základě struktury zápisů do 1. ročníků, které jsou vyhodnoceny v diagnostikách vybraných dětí. Každá z diagnostik obsahuje popis oblastí školní zralosti, tabulku s vyhodnocením úkolů a dílčí závěr. U dvou dětí je přepracována zpráva z PPP a přiložen IVP.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, školní zralost, školní připravenost, pedagogická diagnostika, mateřská škola

Annotation

ČERNÁ, N. *Maturity and readiness of pupil as qualification for the first class*. [Diploma Dissertation] Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 110 pp.

This diploma thesis is centered around school maturity and readiness of children in a chosen kinderkarten. In the theoretical part I mention the preschool period, school maturity, preparedness and school immaturity which are constituted part of the school maturity. The next chapter is centered around the function of a kinderkarten, child's family and their mutual cooperation. Next up is a characterization of enrolment of the first year, the postponement compulsory school attendance and premature, start of school. In the conclusion of the practical part of the thesis is the description of pedagogical diagnosis and its methods. The practical part includes the description of the institution where the observation took place. It also includes set of 24 tasks which were created based on the structure of the enrollment of the first year, which are evaluated in diagnoses of selected children. Every one of the diagnosis includes the description of school knowledge, chart with appraisal of assignment and a conclusion. There is a remade report about two children from PPP and attached IVP.

Key words: preschool education, school maturity, school readiness, pedagogical diagnoses, kindergarten

Obsah

Úvod	10
1 Předškolní období.....	12
1.1 Školní zralost.....	13
1.2 Školní připravenost.....	15
1.3 Školní nezralost.....	16
2 Oblast posuzování školní zralosti.....	17
2.1 Tělesná zralost.....	17
2.2 Psychická zralost	22
2.3 Oblast emoční a sociální.....	29
3 Úloha mateřské školy a rodiny	31
3.1 Spolupráce mateřské školy a rodiny.....	31
4 Zápis do prvního ročníku	32
4.1 Odklad školní docházky	34
4.2 Předčasný nástup do školy	35
5 Individuální vzdělávací program (IVP).....	36
6 Diagnostika školní zralosti	37
6.1 Pedagogická diagnostika	37
6.2 Metody pedagogické diagnostiky.....	38
7 Úvod do praktické části	45
8 Časový harmonogram průběhu šetření	45
9 Použité metody	46
10 Charakteristika MŠ Verdek	46
11 Zápis nanečisto	49
11.1 Úkoly organizované během zápisu nanečisto	50
12 Oblasti posuzované při diagnostikování školní zralosti	57
13 Pedagogické diagnostiky	59

13.1	Chlapec č. 1	60
13.2	Chlapec č. 2	67
13.3	Chlapec č. 3	72
13.4	Chlapec č. 4	76
13.5	Chlapec č. 5	81
13.6	Dívka č. 1	85
13.7	Dívka č. 2	93
13.8	Dívka č. 3	97
14	Pracovní listy	101
15	Závěr.....	103
	Seznam použité literatury	105
	Seznam tabulek.....	109
	Seznam příloh.....	110

Úvod

Téma školní zralosti a připravenosti jsem si zvolila z několika důvodů. Prvním důvodem je obor, který jsem vystudovala na Gymnáziu a SOŠPg v Nové Pace – předškolní a mimoškolní pedagogika. Dalším důvodem je mé současné zaměstnání. Pracuji jako učitelka v jednotřídní, vesnické mateřské škole, ve které probíhalo samotné pozorování. Tato práce, především ta s předškoláky, mě velmi obohacuje.

Nástup dítěte do školy bývá velkou životní zkouškou v životě dítěte i jeho rodičů. Aby bylo dítě schopno zvládnout veškerá úskalí během nástupu do školy, je velmi důležité, dosáhnout určité úrovně školní zralosti a připravenosti. Ve své práci jsem se zaměřila na konkrétní předškolní děti, které jsem v průběhu celého roku pozorovala, zaznamenávala jejich pokroky a snažila se je co nejlépe připravit na nástup do 1. ročníku.

V současné době je školní zralost a připravenost velmi diskutované téma. Rodiče nejsou dostatečně informováni o stupni vývoje jejich dítěte, často proto žádají odklad školní docházky, mnohdy z banálních důvodů. V letošním školním roce především z důvodu pandemické situace a obav z toho, že nejsou jejich děti schopny zvládnout případnou distanční výuku.

Cílem mé diplomové práce je na základě průběžného pozorování, vypracovaných úkolů a porovnání dvou diagnostických období zjistit, zda jsou děti dostatečně připraveny na nástup do základní školy, průběžně zaznamenávat a případně odstranit nedostatky v jednotlivých oblastech posuzovaných během zápisů do škol. Cílem je také k nápravě zvolit vhodné metody práce a uplatňovat individuální přístup.

Teoretická část začíná kapitolou, která je věnována stručné charakteristice předškolního období. Jako další se zmiňuji o školní zralosti, připravenosti a školní nezralosti. Následují jednotlivé oblasti posuzování školní zralosti, které jsou součástí diagnostik v praktické části. V životě dítěte hraje velkou roli rodina a prostředí, ve kterém se často pohybuje. Jako další jsem proto zařadila kapitolu, která vysvětluje, jakou úlohu má v životě dítěte rodina a škola. Vzhledem k tomu, že je pro rodiče velmi důležité znát stav vývoje jejich dítěte, podílet se na jeho rozvoji a případně nápravě nedostatků, jsem se zmínila o spolupráci mateřské školy a rodiny. Další kapitola je věnována zápisu do 1. ročníku, jehož úlohou je prověřit si úroveň zralosti předškolních dětí. V případě, že jsou zaznamenány obtíže, které dítěti neumožňují zvládnout nástup do školy, doporučuje se

odklad školní docházky na jeden rok, o kterém je zmínka v následující kapitole. V závislosti na udělení odkladu školní docházky je učitelem vypracován individuální vzdělávací plán, který navazuje na předchozí kapitolu. S odkladem školní docházky okrajově souvisí předčasný nástup do školy. Jedna z nejdůležitějších kapitol, na které je postavena většina praktické části, je věnována pedagogické diagnostice a jejím metodám.

Praktická část je věnována diagnostikám konkrétních dětí. V první kapitole jsou popsány jednotlivé složky školní zralosti a aspekty, které byly sledovány. Druhá kapitola je věnována zápisu na nečisto, který jsem se rozhodla zrealizovat z důvodu pandemické situace, která neumožnila konání zápisů za přítomnosti dětí. Obsahuje sadu úkolů, které se nejčastěji vyskytují u zápisu. Dále jsem se zaměřila na diagnostiku vybraných dětí, která je strukturována do čtyř částí – stručná charakteristika dítěte, popis pozorovaných oblastí, tabulka výsledků úkolů a dílčí závěr. Poslední kapitola obsahuje soubor vybraných pracovních listů, kterými lze rozvíjet jednotlivé oblasti školní zralosti

1 Předškolní období

Za předškolní období lze považovat v širším slova smyslu dobu od narození až po vstup do první třídy. V užším slova smyslu se jedná o takzvaný „věk mateřské školy“, který je stanoven od tří do šesti let věku dítěte. V tomto období hraje nejdůležitější roli rodina a její výchovné působení. I přes to, že některé děti mateřskou školu nenavštěvují, je považována za důležitého činitele, který napomáhá dalšímu rozvoji dítěte. Věk mateřské školy je často srovnáván s obdobím před ním. Mnozí se domnívají, že v jeslích se dítě dokáže adaptovat stejně jako v mateřské škole. Je proto důležité vědět, čím se od sebe tyto dvě etapy liší (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Předškolní věk úzce souvisí s věkem dítěte, nemusí se však shodovat v oblasti psychického a fyzického vývoje. Předškolní období se dá také nazvat jako období iniciativy. Dítě má potřebu poukazovat na svoje schopnosti, angažovat se v činnostech a předvést tak svoje kvality. Důležitá je příprava na společenský život, která probíhá formou kontaktu s rodinou a vrstevníky, což úzce souvisí s respektováním určitých pravidel, dodržováním daného řádu a spoluprací především mezi vrstevníky. Všechny tyto aspekty se nejčastěji projevují ve hře, kde má dítě možnost ukázat svoje kvality, prosadit se, přizpůsobit se kolektivu a případným změnám. Je řeč o takzvaném prosociálním chování (Vágnerová, 2012).

Podle Thorové (2015) je pro předškolní období charakteristická nápodoba. Děti napodobují chování rodičů a vrstevníků v situacích běžného života. Vyzkouší si tak různé sociální role, setkají se s problémy každodenního bytí a naučí se je řešit. Mají zájem pomáhat, angažovat se, čímž dochází k osvojování společenských pravidel. Často zaměňují význam předmětů na základě toho, jakou činnost právě provádějí. Dvě kostky mohou mít podobu letadla nebo dokonce něčeho, co vůbec neodpovídá významově ani tvarově. Pro období předškolního věku je charakteristická nestálost zájmů. Dítě chce vyzkoušet co nejvíce věcí, u ničeho obvykle nevydrží příliš dlouho (Thorová, 2015).

Pokud dítě bez větších obtíží projde veškerými potřebnými etapami předškolního vývoje a dokáže je zvládnout, je připraveno absolvovat nástup do prvního ročníku. Mluvíme tedy o školní zralosti a připravenosti.

1.1 Školní zralost

Školní zralost chápeme jako období kolem šestého roku, kdy dítě splňuje dostatečnou úroveň v oblasti fyzické, mentální a emocionálně sociální. Po dosažení těchto předpokladů můžeme říci, že je dítě schopno zvládnout nástup do první třídy. Jan Amos Komenský ve svém díle *Informatorium školy mateřské* stanovuje šestý rok dítěte jako ideální pro nástup do školní docházky (Komenský, 1979).

Podle Bednářové, Šmardové (2015) vnímáme školní zralost jako „*dosažení takového stupně vývoje, aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně – vzdělávacího procesu, nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí*“ (Bednářová, Šmardová 2015, s. 2).

Školní zralost podle Vágnerové (2000) závisí na celkovém zrání organismu dítěte, a to hlavně jeho centrální nervové soustavy. Projevuje se: „*Změnou celkové reaktivity, zvýšením emoční stability a odolnosti vůči zátěži*“ v opačném případě: „*Nezralost se projevuje větší dráždivostí, emoční labilitou a snadnější unavitelností*“ (Vágnerová, 2000, s. 136).

Podle Zelinkové (2007) školní zralost: „*Znamená zralost centrální nervové soustavy, která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou*“ (Zelinková, 2007, s. 110).

Matějček (1994) definuje školní zralost jako: „*schopnost dítěte dostát nárokům školního vzdělávacího procesu, a to nárokům kladeným na jeho organismus, nárokům intelektovým, citovým i společenským*“ (Matějček, 1994, str. 94).

Matějček (2011) se domnívá, že je biologická zralost podmiňující soustředění, schopnost koncentrace, pracovní vytrvalost, sebekontrolu, míru pohyblivosti a vyspělosti jemné motoriky v současné době důležitější, než míra nabytých vědomostí a dovedností.

Vágnerová (2001) uvádí několik bodů, které by měl žák splňovat, aby úspěšně zvládl nástup do školy:

1. **Dítě musí být dostatečně zralé, aby bylo schopno zvládnout školní zátěž.**
Délka práce by měla být dostatečně dlouhá a intenzivní. Nemělo by docházet ke snadné unavitelnosti, důležitá je schopnost koncentrace. Podmínkou je adekvátní zralost nervového systému k uplatnění rozumových schopností. Dostatečná

zralost umožňuje zvládnutí učení na odpovídající úrovni dítěte a schopnost snadné adaptace na školní prostředí.

2. **Dítě musí dosahovat určitých předpokladů potřebných k učení.** Zrání CNS ovlivňuje rozvoj jemné motoriky a rozvoj zrakového a sluchového vnímání. Dostatečná zralost v těchto oblastech podmiňuje kvalitu zvládnutí určitých školních činností.
3. **Dítě musí dosáhnout dostatečné úrovně rozvoje poznávacích procesů, aby bylo schopno pochopit učivo.** Podmínkou je dostatečný vývoj rozumových schopností, který umožňuje přechod do stadia konkrétních logických operací před nástupem do školy. Dochází k uvědomování si proměnlivosti reality a chápání daných pravidel.
4. **Dítě musí dosahovat dostatečné úrovně rozvoje řeči.** Velmi důležitý předpoklad pro porozumění výkladu a pokynů učitele a pro schopnost komunikace.
5. **Dítěti se musí dostávat dostatečná motivace k učení.** Důležitá je aktivizace v činnostech a kladný přístup rodiny ke škole.
6. **Dítě musí zvládnout roli školáka a převzít jeho adekvátní chování.** Musí mít dostatečně rozvinuté dané pracovní a společenské návyky, které jsou velkou měrou ovlivněny výchovným působením.

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 106–107) je školní zralost „stav somato – psycho – sociálního vývoje dítěte, který:

- je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství,
- je vyznačen přiměřenými psychickými a fyzickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte,
- je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.“

Znaky školní zralosti zůstávají stále stejné. Oblasti, které jsou důležité pro úspěšný vstup dítěte do školy se stále rozvíjí. Nyní je školní zralost posuzována podle funkcí, které se týkají zrání. Na školní připravenosti se podílí spíše učení jako takové a vliv vnějšího prostředí (Zelinková 2007).

1.2 Školní připravenost

Podle Kořátkové (2008, str. 114) se jedná o: „*způsobilost a stav rozvoje obecných a praktických vědomostí, dovedností a návyků, které umožňují dítěti pokračovat ve svém vývoji prostřednictvím školního vzdělávání (na úrovni kurikula/programu dané školy, které můžeme ve vztahu k dítěti vybírat).*“ K posuzování této způsobilosti jsou kompetentní pedagogové a pedagogicko-psychologická poradna.

Kropáčková (2008) chápe školní připravenost jako současný stav osobnostního rozvoje, který zahrnuje všechny oblasti a závisí na vnitřních předpokladech i výchovném působení. Jedná se konkrétně o psychickou vyspělost, která je podmíněna biologickým zráním a vlivy prostředí.

„Jde zároveň o charakteristiku komplexní, která zahrnuje stupeň biologického a psychického vývoje dítěte, sociální výchovy a vlivy i požadavky školy“ (Valentová in Kolláriková, Pupala, 2001).

Kolláriková a Pupala (2001, str. 221) uvádějí následující složky školní připravenosti:

- *„kognitivní (rozvoj vnímání, představivosti, pozornosti, paměti, myšlení);*
- *emocionálně-sociální (přijetí nové role školáka, schopnost respektovat školní normy chování, způsob komunikace s učitelem a spolužáky aj);*
- *pracovní (dítě by mělo převzít nejen pracovní úkoly, ale také u nich určitou dobu setrvat)*
- *somatické, jež by měl posoudit pediatr s ohledem na zdravý vývoj dítěte.“*

Zelinková (2001) uvádí tzv. pozorovací schéma pro posouzení školní způsobilosti:

- *„řeč: výslovnost, komunikace, reprodukce obsahu, vyjadřovací schopnosti;*
- *činnost a hra: vztah k nim a zájem o ně, osvojování nové činnosti;*
- *motorika: ovládání pohybové aktivity, zručnost, obratnost;*
- *grafomotorika;*
- *zvládnutí prvků sebeobsluhy;*
- *emocionalita;*
- *chování: samostatnost, aktivita, hravost, disciplinovanost, přizpůsobivost.“*

Kořátková (2008, str. 116) zmiňuje několik doporučení, kterým lze věnovat pozornost v oblasti zralosti a připravenosti našeho dítěte:

- Nespoléhat se na druhé, že připraví naše dítě místo nás samotných a následně odkládat nástup do základní školy.
- Uvědomit si blížící se nástup dítěte do školy a brát jeho rozvoj jako přirozenost, ne jako zátěž. Několikrát přehodnocovat, co pro dítě v tomto ohledu uděláme.
- Aktivovat se do společných činností prostřednictvím potřeb dítěte.
- Všimnout si energie a zájmu dítěte, které nás aktivizují a slouží tak jako prevence depresí a únavy.

1.3 Školní nezralost

Od mateřské školy se očekává dostatečná příprava dítěte na vstup do základní školy. Dítě by před nástupem do prvního ročníku mělo splňovat předpoklady pro úspěšné zvládnutí školních požadavků. Nedochází-li však ke splnění požadavků kladených na předškoláka a pokrok v rámci předškolního vzdělávání je nedostatečný, může se jednat o školní nezralost (Kropáčková 2008).

Nezralé děti bývají často podrážděné, projevují známky emoční labilit, hůře se koncentrují a jsou více unavitelné, což má vliv na celkovou adaptaci na školu a plnění školních požadavků (Vágnerová, 2012).

Podle Jiráska (1971) příčiny školní nezralosti lze utřídit podle těchto pěti bodů:

- *„Nedostatky ve výchovném prostředí a působení.*
- *Nedostatky v somatickém vývoji.*
- *Neurotický povahový vývoj.*
- *Rané poškození CNS.*
- *Výrazně podprůměrný intelekt až oligofrenie“ (Jirásek, 1971, s. 228).*

Je řeč o nedostatečné způsobilosti pro nástup do školy, kdy byl rozvoj procesu zrání z nějakého důvodu zpomalen či dočasně zastaven. Nedosáhl tedy kvalit, které jsou typické pro šestileté děti připravené na nástup do školy. Za příčiny školní nezralosti lze považovat nepodnětný a zanedbávající vliv prostředí, ve kterém se dítě nachází, psychické aspekty, jako je například traumatizace a citové nedostatky. Velký vliv mají také somatická onemocnění (Jirásek, 1971, s. 228).

Školní nezralost podle Čačky (2000) *„podmiňuje celá řada činitelů od zděděných a vrozených individuálních dispozic, přes zdraví a organické vady, či osobní vývojové*

tempo až po dosavadní formy uspokojování základních psychických potřeb a celkovou kulturní úroveň rodiny“ (Čačka 2000, s. 98). Jedná se o přibližně 7 % dětí, které jsou v šesti letech nezralé pro školu. Vliv na jejich nezralost má především špatné a zanedbávající rodinné prostředí (Čačka, 2000).

2 Oblast posuzování školní zralosti

Bednářová, Šmardová (2015) uvádějí čtyři konkrétní složky školní zralosti, které je nutno posoudit před nástupem do prvního ročníku:

- Tělesná zralost.
- Psychická zralost.
- Emocionálně sociální zralost.

2.1 Tělesná zralost

Kompetenci k posouzení tělesného vývoje a zdravotního stavu má praktický či odborný lékař.

Může docházet k podceňování a méně často k přeceňování významných faktorů, které ovlivňují celkový vývoj dítěte. Mezi tyto faktory řadíme především motoriku a řeč. Existují případy, kdy je vhodné, aby dal lékař při posuzování školní zralosti podnět k dalším, podrobnějším vyšetřením (psychologické, psychiatrické, neurologické aj.). Tělesná stavba a vyspělost by neměla být vždy hlavním ukazatelem školní zralosti, měla by se však brát v úvahu. Ke zvážení školní docházky by mělo dojít také u dětí, jejichž matky měly zvýšená rizika v období gravidity či u předčasně narozených (Bednářová, Šmardová, 2015).

*„Prvním kritériem zápisu do školy je tedy chronický věk 6 let dovršený do 31. srpna“ (Čačka, 2000, s. 98). S tímto názorem se ztotožnil již J. A. Komenský ve svém díle *Informatorium školy mateřské*. Obecně platí, že jsou chlapci oproti dívkám přibližně o čtvrt roku opoždění (Čačka, 2000).*

Pro dítě v předškolním věku je typický rychlejší růst, který je okolo 5–6 cm za rok a příbytek na váze, který činí okolo 2–3 kg během roku. Není to však přesně dané. U některých dětí mohou být v těchto oblastech velké nesrovnalosti (Štefanovič, 1982).

Podle Matějčka je posuzování tělesné zralosti v šesti letech dítěte zcela individuální. K dozrání dítěte dochází přibližně okolo šestého roku a čtyřech měsících. V případě, že je dívka narozena dříve než v srpnu a chlapec dříve než v lednu, mělo by se uvažovat nad odkladem školní docházky (Matějček, 1994).

Langmeier (2006) je v oblasti posuzování hmotnosti a výšky téhož názoru jako Matějček. Tvrdí, že „*posuzování výšky a hmotnosti je nejčastějším, nejjednodušším, ale současně nejméně průkazným ukazatelem vyspělosti dítěte*“ (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 111). Stejně tak tvrdí, že tato dvě kritéria jistě souvisí se školní zralostí, ale nejsou až tak významná v jejím posuzování.

Při posuzování školní zralosti by se mělo hodnotit více ukazatelů. Jeden tělesný ukazatel je pro posuzování školní zralosti zcela nedostatečný. Důležité je, zaměřit se na další oblasti, jako jsou například jemná motorika, hrubá motorika, grafomotorika či lateralita. Dítě by mělo být schopno koordinovaně a přiměřeně ovládat své tělo. Pohyb hraje v životě člověka významnou roli. Měl by pozitivně ovlivňovat jeho psychickou i fyzickou stránku.

Hrubá motorika

Hrubá motorika: „*je vše, co souvisí s obratností a pohybem*“ (Budíková, 2004, s. 39). Rozvoj hrubé motoriky by měl probíhat v herních situacích, které jsou pro dítě přirozené. Jedná se o různé skoky, např. panák, tanečky, hudební činnosti spojené s rytmiací a pohybem, či samotný poslech hudby. Manipulace s míči, do které řadíme házení, chytání, hod na cíl a sbírání předmětů ze země jsou důležité pro budoucí psaní (Budíková 2004).

Test hrubé motoriky podle Budíkové (2004, s. 39):

1. „*Skáče po jedné noze.*
2. *Kope s jistotou do míče.*
3. *Skáče oběma nohama snožmo.*
4. *Hází míč jednou rukou (alespoň nápodoba pohybu).*
5. *Hází míč oběma rukama.*
6. *Chytí míč.*“

Podle Michalové (2007) je hrubá motorika schopnost, kdy dítě koordinovaně používá tělo jako celek. Dochází k rozvoji pohybu celého těla, trupu, končetin a hlavy. Dovednosti,

kteře jsou směřované k této oblasti pomáhají dětem k získání sebedůvěry, samostatnosti a zdokonalují pohybovou koordinaci. Pohybové činnosti mají dobrý vliv na tělesný vývoj a vedou k lepšímu režimu v oblasti spánku a jídla. Pokud si dítě dostatečně neosvojí pohybové návyky, bude pro něj zvládnutí dovedností hrubé motoriky ve vyšším věku problematičtější (Michalová, 2007).

Tělesné aktivity pomáhají dítěti zapojit se do činností s ostatními vrstevníky. Slouží tedy jako určitá forma socializace. Koordinace pohybů má vliv na rychlost při běhání, skocích, prolézání a úkony s míčem. Pokud dítě v některé činnosti v oblasti hrubé motoriky zaostává, přestane ji časem vyhledávat (Bednářová, 2008).

Jemná motorika

„Vývoj jemné motoriky vychází z motoriky hrubé. Pohyb ruky od ramene k prstům“ (Zelinková, 2007, s. 52).

„Jemná motorika zahrnuje celkový pohybový vývoj těla, např. chůzi, skoky, lezení“ (Michalová, 2008, s. 88). Úroveň jemné i hrubé motoriky lze zjistit především pomocí zkoušek senzomotorických dovedností, zaměřených na kresbu lidské postavy, obkreslování a stavbu z kostek. Může být použita tzv. *Ozeretzkého škála* (1931). Je v ní zahrnuto hodnocení horních i dolních končetin a obou stran těla. Je přímo určena pro děti ve věku 4–11 let (Michalová, 2008).

Pokud má dítě dobře rozvinutou jemnou motoriku, je to dobrý předpoklad pro rychlé a čitelné psaní bez velkých obtíží. V období předškolního věku je důležité zaměřit se na procvičování paží, předloktí a zápěstí, společně s jemnými pohyby prstů, čímž docílíme dobré manipulace s drobnějšími předměty. Pohyb ruky by měl být svižný a plynulý (Budíková, 2004).

Test jemné motoriky podle Budíkové (2004, s. 39–40):

a) Činnosti běžného života

- *umí uchopit do špetky,*
- *přebírá korálky, hrách, drobné předměty,*
- *třídí podle tvaru, barvy, velikosti,*
- *vykrajuje formičkami těsto,*
- *zašroubuje matku,*
- *navlékne nit, korálky,*

- *správně se oblékne,*
- *zapne si knoflíky i zip,*
- *většinou se již daří zavázat tkaničky u bot, pokud ještě ne, během první třídy to zvládne,*
- *stříhá papír nižkami.*

b) Kreslení

- *kreslení panáčka,*
- *kreslí geometrické tvary podle předlohy (kruh, čtverec, trojúhelník),*
- *obkresluje, napodobuje tiskací písmeno,*
- *obtahuje tiskací písmeno,*
- *obkresluje (napodobuje) více písmen, například svoje jméno,*
- *vybarvuje omalovánky,*
- *dokresluje nedokončené obrázky,*
- *dokáže respektovat hranice čáry, nepřetahuje, vybarvuje celou plochu,*
- *dokáže jedním tahem spojit dva body.*

S vývojem motoriky úzce souvisí i vyhranění laterality. Existuje Matějčkův test laterality, který se skládá ze 12 zkoušek, 4 jsou určeny pro nohy a 2 pro oči (Michalová, 2008).

Jemnou motoriku lze rozvíjet prostřednictvím her zaměřených na úchop předmětů, her s kostkami, drobnými stavebnicemi, výtvarných a pracovních činností, jako je například malování, modelování, navlékání korálků, a sebeobsluha. Oblast jemné motoriky se týká také očních pohybů, artikulačních orgánů a grafomotoriky (Zelinková, 2007).

Grafomotorika

„Grafomotorika je cizí slovo, které nemá jednoslovný český ekvivalent – označuje pohyby nutné pro psaní“ (Kutálková, 2010, s. 121).

Je to soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní (Průcha, Walterová, Mareš, 20013).

Pojem grafomotorika je termín cizího původu, který vznikl složením dvou slov *grafo* (píši) a *motus* (pohyb) (Mlčáková 2009).

Grafomotorika jsou: *„Psychomotorické činnosti, které jedinec vykonává při psaní a kreslení“* (Loose, Antje, 2007, s. 163).

Podle Bednářové, Šmardové (2006) je grafomotorika důležitou složkou jemné motoriky, kterou potřebujeme při kreslení a psaní. Zahrnuje také psychické funkce, a to především rozumové předpoklady, zrakové a prostorové vnímání, senzomotoriku a pozornost. Je nedílnou součástí v posuzování školní zralosti.

Při rozvoji grafomotoriky je důležité podnětné výchovné prostředí. Neměly by chybět hračky jako jsou stavebnice, skládky, mozaiky, korálky, kostičky a jiné předměty. Dítě by mělo mít k dispozici také pomůcky na rukodělné činnosti, mezi které patří nůžky, plastelína, barevné papíry aj. V době, kdy dítě začíná kreslit, bychom měli začít dbát na správný špetkový úchop a na postavení ruky. Tyto aspekty ovlivňují uvolněný a plynulý pohyb ruky. Důležitá je již vyhraněná lateralita (Bednářová, Šmardová, 2015).

Z hlediska grafomotoriky by mělo předškolní dítě zvládat hned několik bodů:

- „ovládat čáru a směr (součinnost zraku a ruky), výjimku tvoří děti s vážnější poruchou jemné motoriky nebo percepčně motorické koordinace,
- správné držení tužky, uvolněné zápěstí,
- tvořivě, spontánně kreslit“ (Budíková, 2004, s. 37).

Lateralita

Téměř každý člověk má jednu ruku šikovnější neboli dominantnější. Tu používá při různých činnostech přednostně. Stejně tak je to s ostatními párovými orgány, jako jsou například oči a nohy.

Lateralita je odvozena z latinského slova *lateralis*, což znamená: *ležící na straně boční*. Jedná se o vzájemný vztah obou stran a jejich odlišnost (Bednářová, Šmardová, 2006).

„*Lateralitou nazýváme vývojové (nikoliv patologické) úchyly v organismu podle jeho střední roviny, a to ve smyslu nadřazenosti jedné strany proti druhé*“ (Sovák, 1962, s. 10).

„*Lateralitou rozumíme přednostní užívání jednoho z párových orgánů*“ (Zelinková, 2000, s. 131). Lateralitu dělíme na tvarovou a funkční. Tvarovou lateralitou rozumíme například porovnávání obou polovin obličeje, které nikdy nebývají zcela stejné. Funkční lateralita se vyznačuje upřednostňováním jednoho z párových orgánů, který pracuje kvalitněji. Může se projevit asymetrie v oblasti motoriky horních i dolních končetin, ale i mimického obličejového svalstva (Zelinková, 2000).

V předškolním věku má převážná většina dětí již vyhraněnou lateralitu. Všimneme si toho tak, že danou ruku dítě upřednostňuje v činnostech. Pokud dítě bude ruce střídat, je doporučena návštěva odborného pracoviště (Budíková, 2004).

Bednářová, Šmardová (2006) zmiňují několik druhů lateralit:

- genotypická – kdy je lateralita dána vrozenou dominancí,
- fenotypická – lateralita může být změněna vlivem okolního prostředí, jedná se například o přeuceného leváka,
- z nutnosti – může být důsledkem nějakého úrazu, kdy dojde k porušení, či k celkové amputaci dominantnějšího párového orgánu, jehož funkci musí převzít orgán druhý, doposud méně dominantní,
- patologická – nastává při porušení dominantnější mozkové hemisféry, např. při poškození pravé vedoucí hemisféry dochází k oslabení k levé polovině těla.

Pokud se lateralita neshoduje, např. pravá ruka s levým okem, hovoříme o takzvané překřížené lateralitě. Pokud jde o shodu, jedná se o lateralitu souhlasnou. Ani u dospělých lidí nelze určit, zda jsou čistí praváci nebo leváci. Ke zjištění dominantnějšího párového orgánu nám slouží Matějčkova a Žlabova zkouška lateralit (Zelinková, 2000).

Matějčkova a Žlabova zkouška lateralit se skládá ze dvanácti úkolů, zaměřených na horní končetiny, které lze vyzkoušet jak na dospělých, tak na dětech. Jedná se např. o sáhnutí na nos nebo odemykání zámku. Další čtyři úkoly jsou určeny pro dolní končetiny (Zelinková, 2001).

2.2 Psychická zralost

„Duševní vývoj je dynamický proces, který se uskutečňuje vzájemnou interakcí dítěte a prostředí.“ (Sedláčková, Syslová, Štěpánková, 2012, s. 57) Aby bylo dítě schopno zvládnutí roli školáka, je potřeba, aby mělo pozitivně rozvinuté poznávací funkce a dostatečnou úroveň inteligence (Sedláčková, Syslová, Štěpánková, 2012).

Geist (1993) popisuje psychickou zralost jako odborný výraz, který je výsledným ukazatelem psychického vývoje člověka a vyznačuje se sjednocením osobnosti jedince. Umožňuje mu získání sebejistoty a sebevědomí, uvědomění si svého místa ve světě. Přichází stádium emoční stability, jedinec je více samostatný, lépe se vypořádá

s kladenými nároky a obtížemi. Psychická zralost se projevuje u každého individuálně, záleží na mnoha faktorech, které ovlivňují rychlost psychického zrání.

Podle Kropáčkové (2008) je psychická zralost jakási úroveň, kterou dítě dosáhne v oblasti poznávání. Ve své knize zmiňuje několik charakteristik popisujících psychickou zralost:

- Vnímání přechází z globálního na diferenciované, dítě tak lépe zachycuje detaily, což následně vede ke snadnějšímu rozlišování písmen.
- Rozvíjí se analyticko-syntetická činnost, díky které je dítě schopno rozlišovat počáteční i koncové hlásky ve slovech a později od těchto hlásek tvořit jiná slova.
- Dochází ke zvyšování kapacity paměti, což dítěti umožňuje zapamatovat si delší báseň, píseň či jiné věci, které ho zaujaly.
- Dochází k překonání egocentrismu.
- Dochází k překonání magičnosti, díky čemuž dítě opouští fantazijní představy, jeho myšlení je vázáno na přítomnost.
- Přejde od názorného myšlení k logickému, které dítěti umožňuje realistický pohled na okolní svět.
- Dostatečně vyvinutá slovní zásoba, správné vyslovování všech hlásek, schopnost používat celé věty.
- Vypěstlost v oblasti grafomotoriky, na kterou se váže správné držení tužky, kresby s detaily, přepis geometrických tvarů a písmen, znázornění figurální kresby aj.

Řeč

Řeč a komunikace jsou velmi důležité složky, na které je ve škole brán velký zřetel. Dítě potřebuje rozumět mluvenému projevu a pochopit tak, co učitel říká a co po něm vyžaduje. Řeč je úzce spjatá s myšlením. Prostřednictvím řeči dítě vyjadřuje svoje myšlenky. Správně vyvinutá řeč hraje velkou roli v postavení dítěte v kolektivu. Je dokázáno, že se děti s opožděným vývojem řeči v budoucnu častěji potýkají s poruchami učení. Předškolní období je tím nejzásadnějším pro rozvoj řeči. Je důležité, pěstovat v dítěti bohatou slovní zásobu, povídat si s ním, vyprávět a číst pohádky, učit písničky, říkadla, klást otázky a aktivně se mu věnovat. V případě zaostávání ve vývoji řeči je namístě navštívit logopeda, který provede celkové vyšetření a doporučí vhodné prostředky na odbourání konkrétních vad. Při některých mateřských školách jsou zřízené logopedické třídy, do kterých jsou děti zařazovány na doporučení speciálně – pedagogického centra (Bednářová, Šmardová, 2015).

Podle Vágnerové (2001) je řeč jakýsi jazyk nebo kód, který je zprostředkovaný prostřednictvím znaků a symbolů. „*Rozvoj jazykových kompetencí i jejich užívání je závislý na interakci vrozených dispozic a na kvalitní stimulaci*“ (Vágnerová, 2001, s. 107).

Budíková (2004) uvádí hned několik bodů, jejichž znalost je přiměřená věku předškolního dítěte:

- Dítě srozumitelně vyslovuje, i přes větší vadu motoriky mluvidel je nástup do první třídy možný. Doporučuje se však vyšetření, které pomůže v rozhodování.
- Dítě má dostatečnou slovní zásobu, která by před nástupem do školy měla zahrnovat několik tisíc slov. Důležité je mluvení v rozvitých větách se správným skloňováním slov.
- Dítě by mělo být schopno vyjádřit děj.

„Jazykové kompetence, které se projevují v aktivní řeči a v jejím porozumění, lze posuzovat z několika různých hledisek.

- ***Sémantická složka** zahrnuje především rozsah a kvalitu slovní zásoby, aktivní a pasivní slovník, i lexikální diferenciaci.*
- ***Syntaktická složka** je mluvnickou kompetencí, jde o zralost a způsob užívání gramatických pravidel, o dodržování správné větné stavby.*
- ***Fonologické hledisko** se zaměřuje na zvukovou složku řeči, kvalitu jednotlivých fonémů, tj. znění jednotlivých hlásek a celkového řečového projevu.*
- ***Pragmatická složka** je sociálně – řečovou kompetencí, jde o komunikační využití jazykových kompetencí, jejich adekvátnost a efektivitu. Řeč je prostředkem sociálního kontaktu i prostředkem poznání“* (Vágnerová, 2001, s. 108).

Zrakové vnímání

Zrakové vnímání je považováno za nenahraditelné při poznávání světa a okolí. Je jím přijímáno největší množství informací. Hraje důležitou roli ve vývoji řeči, vizuomotoriky, orientaci v prostoru a základních matematických představ (Bednářová, Šmardová, 2015).

„Jde o schopnost diferencovaně a analyticky vnímat, rozpoznávat shodu i rozdíly vnímaných podnětů nebo jejich částí“ (Vágnerová, 2005, s. 41).

Podle Vágnerové (2001) je zrakové vnímání nezbytné pro školní práci. Umožňuje komunikaci mezi žákem a učitelem, je nezbytné pro získávání informací ve výuce. Aby mohlo plnit tuto funkci, musí dosáhnout dostatečné úrovně a kvality.

Bednářová, Šmardová (2015) uvádějí několik důležitých složek, které je třeba ovládat, aby bylo dítě v budoucnu schopno správně číst:

- Rozlišit figuru a pozadí – je podstatné, zaměřit se na hlavní prvek v prostoru či na obrázku a odlišit ho od pozadí.
- Rozlišit detaily a polohu předmětů – souvisí s konstantním vnímáním, kdy dochází k rozpoznání předmětu nezávisle na jeho barvě.
- Zraková analýza a syntéza – umožňuje vnímání věci jako celku a postupně přechází ke vnímání jednotlivých částí.
- Pohyby očí – a jejich regulace je velmi důležitá pro čtení, psaní, matematiku a sledování posloupnosti a návaznosti mezi řádky – čteme zleva doprava.
- Zraková paměť – slouží k zapamatování si právě viděného předmětu, umožňuje správné zapamatování písmen a číslic.

Sluchové vnímání

„Sluch je nejdůležitějším smyslovým analyzátozem při vytváření a rozvoji řeči. Bez sluchu se řeč nemůže vyvíjet přirozeným způsobem“ (Klenková, Kolbábková, c2002, s. 24).

Vývoj sluchového vnímání probíhá již v pátém měsíci těhotenství. Je velmi důležité pro vnímání řeči, v předškolním a školním věku pak pro vnímání slov, slabik a jednotlivých hlásek (Zelinková, 2000).

Podle Vágnerové (2000) dochází k dozrávání sluchového vnímání přibližně mezi 5–7 rokem dítěte. Rozvoj sluchového vnímání souvisí s každodenní zkušeností. Dítě vnímá sluchové podněty a zaměřuje se na ně. V šesti letech je dítě schopno rozlišovat veškeré zvuky svého rodného jazyka.

Podle Bednářové, Šmardové (2015) je sluch významný komunikační prostředek, který se značnou měrou podílí na rozvoji řeči a myšlení. Sluchové vnímání slouží jako podklad pro čtení a psaní, kdy se zaměřujeme především na vyspělost fonemického uvědomování a na schopnosti, kterými jsou například:

- Schopnost naslouchání – souvisí s řečovým vývojem, dítě by mělo umět vyslechnout příběh, pohádku, vypravování.
- Rozlišit figuru v pozadí – je důležité pro plnou koncentraci na hlavní hlasový podnět, dítě je schopno rozlišit zvuky podstatné, jako je třeba výklad učitele a částečně vytěsnit zvuky nepodstatné, mezi které spadá například zvuk aut a venkovního prostředí.
- Sluchová diferenciacce – slouží jako prostředek pro správný vývoj řeči, výslovnosti a po nástupu do školy pro budoucí psaní. Jestliže dítě špatně vyslovuje jednotlivé hlásky, může se stát, že je bude i chybně psát.
- Sluchová analýza a syntéza – umožňuje pracovat se slovy, vyčlenit je z vět, rozložit je na slabiky a jednotlivé hlásky (analýza). Při čtení pak z jednotlivých hlásek a slabik složit slovo (syntéza).
- Sluchová paměť – je důležitá pro zachycení a zapamatování si mluveného slova. Ve škole se jedná například o výklad.
- Sluchový rytmus – ovlivňuje včetně hudby i jiné školní dovednosti, jako je například matematika a český jazyk.

Rozumové schopnosti

„Hovoříme-li o rozvoji rozumových schopností dítěte, máme na mysli rozvoj myšlení, poznávacích schopností a jazykových dovedností“ (Klenková, Kolbábková, c2002, s. 46).

Podle Vygotskijho (2004) je rozvoj myšlení závislý na genetických vztazích. Na počátku je řeč u dítěte pouze sociální, nelze ji nazývat socializovanou. Rozvoj řeči a myšlení probíhá tedy odděleně, až do druhého roku dítěte, kdy se z myšlení stává verbální projev. Velmi důležitá je vnitřní řeč, která je úzce spojována s myšlenkami. Bez vnitřní řeči nelze vyslovit danou myšlenku nahlas.

Podle Klenkové, Kolbábkové (2002) by mělo dítě před nástupem do školy zvládnout tyto úkoly:

- Znat a pojmenovat základní barvy.
- Znat a pojmenovat základní geometrické tvary.
- Umět napočítat alespoň do 6.
- Porovnávat počty (více, méně, stejně).
- Znat a pojmenovat části těla.

- Orientovat se v prostoru a umět určit polohu předmětů.
- Vědět, kde je vpravo, vlevo.
- Umět pojmenovat domácí a volně žijící zvířata a jejich mláďata.
- Znat své celé jméno, adresu, umět pojmenovat členy rodiny.
- Umět odlišit části dne, roční období, názvy dnů v týdnu.

Vnímání

„Vnímání je globální, neanalytické, orientované převážně jen na to, co dítě bezprostředně a subjektivně upoutá“ (Čačka, 2000, s. 70).

V předškolním věku převládá celistvé vnímání. Dítě nedokáže vyčleňovat jednotlivé části předmětů a rozeznat jejich vzájemné vztahy. Všimá si v první řadě těch, které jsou zajímavé a upoutají jeho pozornost nebo předmětů, které se vztahují k činnostem. Dítě začíná vnímat doplňkové barvy a sluchově analyzovat okolní zvuky, čich a chuť začínají být přesnější (Šimíčková – Čížková, 2010).

Významnou složkou vnímání je hmat. Dítě je schopno hmatem rozpoznat předměty, jejich vlastnosti a dokáže je pojmenovat. Vnímání času a prostoru bývá v předškolním období velmi nepřesné. Dítě si představí pouze ten prostor, který dobře zná (svůj pokoj, dům). Pokud je dítěti řečen nějaký časový úsek, nedokáže si ho přesně představit. Problém dětem dělají pojmy vpravo a vlevo (Plevová, 2006).

Paměť a pozornost

V předškolním období bývá paměť spíše bezděčná, mechanická, krátkodobá a konkrétní. Mechanická paměť spojená s dětskou aktivitou a zvědavostí umožňuje snadnější příjem informací. Dlouhodobá paměť se začíná rozvíjet až na konci předškolního období. Dítě si snadněji zapamatuje situace, které jsou citově zabarvené (Šulová, 2010).

Podle Třesohlavé (1990) patří paměť u dětí předškolního věku mezi psychickou funkci, která dominuje. V tomto období dítě zaznamenává silné citové vzpomínky a uchovává je až do dospělosti.

„Pozornost je mentální proces, jehož funkcí je vpouštět do vědomí omezený počet informací, a tak ho chránit před zahlcením velkým množstvím podnětů“ (Plháková, 2004, s. 77). Prostřednictvím pozornosti jsou přijímány podněty vnějšího i vnitřního prostředí a jsou vytěsňovány ty podněty, které nejsou momentálně důležité (Plháková, 2004).

Pozornost je nestálá. S nabývajícím věkem je dítě schopno větší a větší soustředěnosti. Začíná se utvářet úmyslná pozornost, která je velmi důležitá při práci ve škole (Plevová, 2006).

Plháková (2004) dělí pozornost jako mentální proces do dvou skupin:

1. **Upoutání pozornosti** neboli selektivní pozornost, jejíž primární funkcí je výběr důležitých podnětů. Probíhá ve většině případech zcela nevědomě.
2. **Vlastní vědomí** na určitý podnět psychického rázu. Pozornost lze zaměřit nejen na vnější podněty, ale i na psychické obsahy a prožívání.

Schopnost myšlení

„Myšlení je komplexní poznávací schopností, která slouží ke zpracování, interpretaci a zařazení získaných informací, k volbě určitého řešení problému“ (Vágnerová, 2012, s. 64).

Podle Piageta (2007) se dítě okolo čtvrtého roku věku pomalu přehupuje z „předpojmového myšlení“ do fáze „národního myšlení, které vzniká okolo 4. až 7. roku. Piaget ho nazývá předoperačním stádiem. Toto stádium je založeno na principu pokusu a omylu.

Myšlení v předškolním věku bývá egocentrické. Dítě je schopno vnímat problém pouze ze svého pohledu, nedokáže ho vidět z pohledu druhé osoby. Nejsou chápána určitá pravidla. Objekty jsou řazeny podle jedné primární charakteristiky. Problémy a vztahy jsou řešeny na základě toho, co dítě momentálně vnímá a prožívá (Čáp, Mareš 2001).

Podle Matějčka (1993) je při diagnostice dyslexie nejprve nutné zjistit základní faktory, které vylučuje už definice samotné dyslexie. Jedním z předpokladů diagnostiky dyslexie je, že dítě nesmí mít sníženou inteligenci. Dále také nesmí být jeho deficit způsoben nevhodným sociokulturním prostředím. V neposlední řadě je třeba zjistit, zda bylo i řádně vzděláváno. Pokud jsou všechny tyto vlivy vyloučeny, přichází na řadu psychologické vyšetření. K diagnostice dyslexie je však potřeba spolupráce několika vědních disciplín, jako jsou například pedagogika, psychologie, lékařské a sociální odvětví (Matějček, 1993).

Zelinková (1994) také určila kritéria, která musí být splněna před tím, než je dítě diagnostikováno jako dyslektik. Prvním kritériem je IQ vyšší než 90 bodů, což se

víceméně shoduje s názorem Matějčka (1993). Dalším kritériem je takzvaný čtenářský kvocient (ČQ), který musí být také vyšší než 90 bodů. Čtenářský kvocient se měří podle počtu přečtených slov za minutu. Rozdíl mezi oběma těmito výsledky musí být minimálně 20 bodů. Podprůměrné výsledky ve čtení musí být vnímány jako trvalý stav. Pokud by tomu tak nebylo, mohl by být důvodem selhání nějaký jiný faktor. Dále je také důležité, aby byl v pořádku zrak, sluch, dítě chodilo pravidelně do školy a jeho podmínky pro vzdělávání byly přiměřené, což uvádí i Matějček (1993). Poslední podmínkou je, že problém se čtením přetrvává i přesto, že byla na dítě uplatněna běžná vzdělávací opatření. Dítě splňující všechna tato kritéria může být diagnostikováno jako dyslektik, pokud některé z kritérií není naplněno, je možné ho nahradit dvěma dalšími. Jednou z možností je, že u dítěte byla prokázána lehká mozková dysfunkce (LMD). Další možností je prokázání dyslexie u rodičů či sourozenců, nebo také porucha psaní, opožděný vývoj řeči a snížené výsledky percepčních zkoušek (Zelinková, 1994).

V běžné třídě si učitel všímá těchto kritérií a pokud žák tato kritéria splňuje, napíše mu plán pedagogické podpory, který musí být naplňován po dobu tří měsíců. O tom se zmiňuje i Müller (2001), ale doporučuje učitelům poradit se s odborníkem. Poté jej učitel vyhodnotí. Jestliže jej vyhodnotí kladně, jako funkční, pokračuje se v této podpoře dále. Pokud však nepomohou ani tato opatření, může učitel navrhnout rodičům návštěvu pedagogicko-psychologické poradny. V tomto případě rodič napíše žádost a učitel zašle poradně podklady z výchovně-vzdělávacího procesu. Na základě vyhodnocení poradny a již navržených doporučení učitel sestavuje buď nový plán pedagogické podpory, či individuální vzdělávací plán, což závisí na stupni podpory, do kterého byl žák zařazen.

2.3 Oblast emoční a sociální

„Emoční zralostí rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulsů“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 114).

K obsahu této oblasti je obtížné konkrétní vyjádření. Vzhledem k odlišnostem každého dítěte je třeba přihlížet k jeho dispozicím, potřebám, možnostem a porozumět jeho povaze. Před nástupem do školy se od dítěte očekává emoční stabilita, která je přiměřená jeho věku, sociální vyspělost a schopnost adaptovat se na nové prostředí. Dítě by mělo být připravené na částečné odloučení od rodiny. Mělo by zvládnout trávit čas v jiném prostředí, než na které bylo doposud zvyklé (Bednářová, Šmardová, 2015).

Existuje takzvaný *Zweigův pokus*, který zjišťuje, že předškolní děti nejsou schopny plnit více rozkazů, pokud pro ně nemají hlubší citový význam. Naopak je schopno splnit neutrální přání, jestliže je některý z prvků nahrazen něčím kladným. V sociální oblasti je důležité, podřídit se autoritě a přijmout roli školáka. Dítě by si mělo najít své místo v kolektivu. Oblíbení bývají zpravidla ti, kteří jsou schopni se zapojit, komunikovat a jsou empatictí (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Podle Šimíčkové – Čížkové (2010) se v předškolním období začínají rozvíjet vyšší city:

- City sociální se ubírají dvěma směry, v tomto věku dominující vztah k dospělým a vztah ke svým vrstevníkům.
- City intelektuální neboli poznávací u dítěte vyvolávají pocit radosti a štěstí ze situací, nových činností a získávání nových zkušeností.
- City estetické dítěti umožňují vnímat okolní krásu prostřednictvím hudby, čtení pohádek, výtvarných činností a dalších situací, které v něm vyvolávají příjemné pocity.
- City etické – morálka v dítěti vyvolává schopnost chápání toho, co je dobře nebo špatně v určitých situacích. Uvědomuje si, co se smí a co se nesmí.

Práceschopnost

Práceschopnost určuje dostatečná zralost CNS, osobnost dítěte a výchovné působení. K tomu, aby bylo dítě schopno ve výuce využívat svoje mentální předpoklady, schopnosti a dovednosti, je nutné, aby mělo chuť a zájem poznávat a učit se novým věcem. Dítě by mělo být schopné dotáhnout činnost až do konce. Velmi důležitá je koncentrace, pozornost a v neposlední řadě samostatnost (Bednářová, Šmardová, 2015).

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) od dětí vyžadují všechna školská zařízení určitou míru práceschopnosti, vytrvalosti a soustředěnosti na zadané úkoly. Důležitá je spolupráce ve skupině, začlenění se mezi vrstevníky, umění s nimi komunikovat a společnými silami dosáhnout daných cílů. Práceschopnost v určité míře závisí na biologickém zrání, je tedy možné, že může být problémová pro děti nadané nebo předčasně zařazené do školního vzdělávání.

Všechny tyto oblasti jsou stěžejní pro to, aby bylo dítě schopno bez problémů zvládnout roli školáka. V případě, že oblasti nejsou rovnoměrně rozvinuté, hrozí dítěti školní neúspěch. Význam těchto složek si uvědomuji, proto se zaměřuji na jednotlivé obtíže

a snažím se najít vhodné způsoby k jejich odstranění. Aby bylo dítě úspěšné, je velmi důležité, seznámit s úrovní vývoje jejich zákonné zástupce, kteří by měli úzce spolupracovat se vzdělávací institucí a podílet se tak určitou měrou na rozvoji jejich dítěte.

3 Úloha mateřské školy a rodiny

„Pobyt dítěte v mateřské škole zůstává bezkonkurenčně nejpřirozenější cestou, jak se dítě může s přípravou na školu vypořádat“ (Opravilová, 2011, s. 261).

Mateřská škola slouží jako instituce zajišťující výchovu, vzdělávání a všestrannou péči dětem zpravidla od 3. do 7. roku věku. Předškolní vzdělávání naplňuje rozumový, citový a tělesný vývoj dětí. Pomáhá si osvojovat základní pravidla chování a komunikaci s okolním světem (Průcha, 2013).

„Prospěšnost předškolní výchovy je prokazována nejen v intelektových schopnostech dětí, ale také v jejich sociálních a komunikačních dovednostech a v příznivějších postojích k učení při zahajování školní docházky“ (Průcha, 2006, s. 68).

„Instituce poskytující předškolní vzdělávání, resp. jejich učitelé, sledují při své práci tyto rámcové cíle (záměry):

- 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání,*
- 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost,*
- 3. základy osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí“* (Splavcová, Vatalová, 2018, s. 10).

3.1 Spolupráce mateřské školy a rodiny

Pro rodiče bývá nástup jejich ratolestí do mateřské školy často těžší než pro dítě samotné. Rodiče mají obavu z neznáma, z odloučení, a především z toho, že jejich dítě samotný nástup do vzdělávacího procesu nezvládne. Často tedy dochází k přenášení obav z rodiče na dítě, které je potom lítostivé, pláče a hůře se odpoutává od matky nebo otce. Aby nedocházelo k těmto situacím, je velmi důležitá komunikace mateřské školy a rodiny.

Rodina by měla pozitivně ovlivňovat vztah dítěte ke vzdělávacímu procesu. Rodinné prostředí by mělo být takové, aby docházelo k co nejefektivnější přípravě na nástup do školy. Jakékoli problémy mohou mít negativní dopad. Důležitou roli pro budoucí školní

práci hraje úroveň rodiny a jejich postoj ke vzdělávání, který maximálně ovlivňuje postoje dítěte. (Mertin, Ciprova, Budinská, 2008)

Aby docházelo k co nejefektivnějšímu vzdělávání, je důležitá komunikace mezi mateřskou školou a rodinou. Vzájemné sdělování informací mezi rodičem a učitelem vede k efektivnějšímu vzdělávacímu procesu a vhodnému plánování vzdělávací nabídky. Zároveň dochází k informovanosti rodiče o tom, jak si dítě vede v jeho nepřítomnosti (Sedláčková, Syslová, Štěpánková, 2012).

Rodiče by měli být zprvu zásobováni pozitivními informacemi. A to především na začátku školního roku, kdy jim jsou sdělovány každodenní pokroky jejich dítěte, jako je například odbourání pláče, samotná hra nebo hra s vrstevníky. Stejně tak by se ale nemělo zapomínat na negativní, závažná sdělení, která by mohla ohrozit rozvoj dítěte, klima třídy nebo zdraví vrstevníků. Negativní informace by měly být podávány šetrně a s rozvahou (Svobodová, 2010).

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2008) je spolupráce mezi MŠ a rodiči dostatečně vyhovující, pokud:

- Mezi rodiči a všemi zaměstnanci panuje vzájemná důvěra, otevřenost, vstřícnost, porozumění a ochota ke spolupráci, která je založena na partnerském principu.
- Učitelé se zaměřují na individuální potřeby dětí a jejich rodin, rozumí jim a snaží se jim vyhovět.
- Rodiče mají možnost spolupracovat na chodu a dění v mateřské škole, účastnit se akcí a programů. Jsou dostatečně informováni o dění v mateřské škole. Spolupracují na organizaci projektů. Mohou se zapojit do řešení problémů.
- Učitel podává informace o tom, jak si dítě v mateřské škole vede, popřípadě o individuálním přístupu vzdělávání. Domlouvají se na jednotném postupu výchovy a vzdělávání.
- Veškerý personál chrání soukromí všech a zachovává diskretnost vůči svěřeným záležitostem. S rodinami probíhá přiměřené, ohleduplné jednání. Zaměstnanci nezasahují do soukromí rodin.

4 Zápis do prvního ročníku

Zápis do prvního ročníku považujeme za prvotní, takzvaný seznamovací kontakt s novými pedagogy v novém prostředí, jež výrazně ovlivňuje představy dítěte o škole.

Vyvolává v něm pocity radosti, ale také strachu a obav z neznáma. Jedná se však o důležitou událost pro rodiče, pedagogy v mateřské i základní škole (Bednářová, Šmardová, 2010). Současně jde o legislativní akt, který je daný Školským zákonem (2020). Ten stanovuje povinnost rodiče přihlásit svoje dítě k zápisu, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, ve kterém má dítě nastoupit do prvního ročníku .

Beníšková (2007) uvádí důležité body, které jsou při zápisu sledovány:

- Zda dokáže říct své jméno, bydliště a kolik je mu let.
- Zda pozná základní barvy.
- Zda je schopno pojmenovat základní geometrické tvary.
- Zda pozná nějaká písmena, umí je napsat nebo se umí podepsat.
- Vyspělost v oblasti řeči. Zda umí odpovídat na otázky, říci básničku, zazpívat písničku. Důležitou složkou je výslovnost.
- Úroveň matematických představ. Vyjmenování číselné řady, porovnat více, méně.
- Orientace v čase a prostoru. Zda ukáže, kde je nahoře, dole, vpravo, vlevo. Ví, kdy bylo včera, dnes a kdy bude zítra.
- Úroveň dětské kresby. Zda nakreslí člověka se všemi znaky, obkreslí tvary. Učitel si v průběhu plnění tohoto úkolu všimá správného úchopu tužky.
- Vyhraněná lateralita.
- Chování dítěte. Zda zvládá situaci v novém prostředí, umí komunikovat s cizími lidmi, je bojácné, stydlivé, komunikativní.

Posuzování neboli diagnostika u zápisu je proces, kdy má učitel za úkol během krátkého časového úseku posoudit zralost a připravenost dítěte, které nikdy předtím neviděl. Doba trvání zápisu není dostatečně dlouhá na celkové posouzení všech oblastí. K přesnějšímu posouzení má škola k dispozici informace, poskytované mateřskou školou, kterou dítě navštěvuje (Spáčilová, 2009).

V desateru vydaném MŠMT, určeným pro rodiče, kteří mají doma dítě v předškolním věku, je uvedeno deset bodů, ve kterých jsou zmíněny základní dovednosti, které by mělo dítě zvládat před nástupem do školy (Desatero pro rodiče dětí předškolního věku, 2013).

1. Dítě by mělo být fyzicky a pohybově vyspělé, mělo by umět ovládat své tělo, projevovat známky samostatnosti a schopnost sebeobsluhy.

2. Dítě by mělo projevovat samostatnost v citové oblasti, mělo by zvládnout kontrolovat a řídit své emoce a chování.
3. Dítě by mělo být dostatečně zralé v jazykové, řečové a komunikativní oblasti.
4. Dítě by mělo být schopno koordinace pohybů (ruka, oko), jemné motoriky a pravolevé orientace.
5. Dítě by mělo mít dostatečně rozvinuté zrakové a sluchové vnímání.
6. Dítě by mělo zvládnout orientaci v jednoduchých matematických a logických operacích.
7. Dítě by mělo být schopno záměrné pozornosti a schopnosti si záměrně pamatovat a učit se.
8. Dítě by mělo projevovat sociální samostatnost, mělo by být schopno, začlenit se do skupiny vrstevníků.
9. Dítě by mělo být tvořivé a vnímat podněty v oblasti kultury.
10. Dítě by se mělo umět orientovat v okolním prostředí, světe i v životě.

Rozhodování, zda je nebo není dítě připravené nastoupit do první třídy by mělo probíhat na základě objektivního posuzování. Rodiče dětí, které nesplňují dostatek požadavků a nejsou tělesně nebo psychicky zralé, by neměli být nuceni dát své dítě do školy. V takových případech je dobrým řešením odklad školní docházky (Verecká, 2002).

4.1 Odklad školní docházky

Odklad školní docházky pomáhá předcházet školnímu neúspěchu dětem, které nejsou dostatečně školně zralé. Aby dítě bylo schopno bez problémů zvládnout nástup do školy a samotný učební proces, očekává se od něj určitá úroveň zralosti. Dostatečná zralost je dobrým předpokladem pro dosahování školních úspěchů a utváření kladného vztahu ke škole (Klégová, 2003).

V případě nedostatečné tělesné nebo duševní vyspělosti může zákonný zástupce písemně zažádat o odklad školní docházky podle § 36 odst. 4. Odložení začátku nástupu školní docházky probíhá na jeden rok, a to na základě posouzení školského poradenského zařízení, odborného lékaře, či klinického psychologa. Nástup do 1. ročníku je možné odkládat do započetí školního roku, ve kterém dítě dosáhne osmého roku věku. Zákonný zástupce by měl být dostatečně seznámen s možností zažádat o odklad školní docházky. Může tak nastat i v průběhu prvního pololetí plnění školní docházky, a to z důvodu nedostatečné úrovně zralosti dítěte (Školský zákon č. 561/2004 Sb.).

Podle Beníškové (2007) se v dnešní době odklad školní docházky týká přibližně čtvrtiny dětí. V minulosti se rodiče odkladu spíše vyhýbali. Dítě, kterému bylo doporučeno odložit nástup do školy bylo považováno za hloupé. V současnosti je odklad brán úplně jinak. Požadují ho často rodiče bezproblémových dětí, jen proto, aby bylo dítěti prodlouženo dětství. Odklad školní docházky by měl být dobře promyšlený a měl by se týkat pouze těch, kteří ho nezbytně potřebují.

Škola má při zápisu povinnost informovat rodiče o možnosti odkladu školní docházky bez ohledu na dosavadní stav dítěte. Pokud nedojde k žádosti o odklad ze strany zákonného zástupce, dochází k rozhodnutí na základě věku dítěte. Škola nemá kompetence znemožnit nástup k povinné školní docházce (Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce, 2017, s. 2).

Fesnerová (2018) zastává názor, že by měli rodiče brát ohled na doporučení ze školských zařízení. Někteří zákonní zástupci i přes veškeré rady o odklad školní docházky nepožádají.

Příčiny odkladu školní docházky podle Přinosilové (2004)

- problémy s řečí,
- problémy v oblasti pozornosti a soustředění,
- problémy v oblasti grafomotoriky,
- problémy v rychlosti při práci,
- problémy ve vědomostní oblasti.

V případě odkladu by měl být celý rok využit k intenzivní přípravě na školu a zaměřen na nápravu obtíží. V případě, že je dítěti udělen odklad školní docházky, vypracovává učitel mateřské školy na základě posudku z PPP plán osobnostního rozvoje neboli IVP (individuální vzdělávací plán).

4.2 Předčasný nástup do školy

„Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce,“ (Zápisy do 1. ročníku základního vzdělávání, 2017, s.1) musí však dosahovat dostatečné úrovně v oblasti tělesné a duševní. Je doporučena písemná zpráva ze

školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která je podmínkou přijetí pro dítě narozené od ledna do konce června. Posudky k žádosti přikládá zákonný zástupce.

O předčasném nástupu je řeč v případě, že dítě nastupuje do školy, a ještě nedovršilo šesti let věku. Dítě by mělo dosahovat takové úrovně zralosti, jako jeho starší spolužáci. Nejedná se tedy o zralost, která je přiměřená jeho věku, ale věku někdy až o rok starších spolužáků. Je velmi důležité, aby se dítě adaptovalo do nového prostředí, přijalo spolužáky a bylo schopno zapojit se do školní práce na úrovni hodné věku školáka. V současní době žádají o předčasný nástup spíše ti rodiče, jejichž dítě je nadprůměrně psychicky vyspělé (Klégrová, 2003).

5 Individuální vzdělávací program (IVP)

Kaprálek, Bělický (2004) definují IVP neboli individuální vzdělávací program jako soubor podpůrných opatření, které jsou vypracovány pro dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. V současné době je IVP chápán jako dokument, který neurčuje konkrétní cíle výuky a její obsah. Zaměřuje se na stanovení metod a forem práce, organizaci procesu vzdělávání pro žáka, který vyžaduje individuální přístup ve výuce.

IVP je tvořen pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami, které mají nárok na upravený obsah a formy vzdělávání, které jsou přizpůsobené jejich možnostem. Dále pak na pomoc školy a poradenského zařízení (Jucovičová, 2009)

„Individuální vzdělávací plán je závazný pracovní materiál sloužící všem, kteří se podílejí na výchově a vzdělávání integrovaného žáka.“ (Zelinková, 2001, s. 172) Je tvořen ve spolupráci s učitelem, pracovníkem podílejícím se na nápravě obtíží, vedením školy, zákonnými zástupci, samotným žákem, vyjádřením SPC a PPP. IVP je stanoven dvěma základními rovinami. První rovina udává obsah vzdělávání, metody a postupy. Druhá rovina sleduje dané problémy, zmírnění jejich projevů, zaměřuje se na vyzdvihnutí silných stránek dítěte. Zelinková (2001) uvádí schéma jednotlivých bodů, které by měly být v IVP obsaženy (vybrala jsem pouze ty oblasti, které mohou být využity při tvorbě IVP v mateřské škole):

- *Základní údaje o žákovi* – zaznamenat informace, které mají špatný vliv na reedukaci žáka, současný zdravotní stav, popřípadě národnost žáka a jazyk, kterým doma hovoří.

- *Pedagogická diagnóza* – popsat pouze ty oblasti, které zvládá a jsou pro něj primární, aby byla jasná momentální úroveň vývoje dítěte.
- *Konkrétní úkoly v následujících oblastech* – zaměřit se na všechny důležité oblasti a zaznamenat u nich činnosti a úkoly, kterými je budeme rozvíjet.
- *Pomůcky* – zajistit vhodné pomůcky pro nápravu obtíží, patří sem různé smyslové pomůcky, knihy, ale i počítačové programy.
- *Způsob ověřování vědomostí* – najít způsoby, kterými budeme ověřovat vědomosti dítěte. V mateřské škole probíhá ověřování formou individuálních nebo skupinových rozhovorů. Lze ověřovat formou pracovních listů, didaktických her aj.
- *Organizace péče* – najít prostor a čas pro individuální péči.

Dohoda o spolupráci s rodiči – seznámit rodiče s následnými postupy, doporučení mimoškolních aktivit, pomoc při práci s dětmi, zdůraznit důležitost spolupráce školy a rodiny (Zelinková, 2001, s. 180)

6 Diagnostika školní zralosti

Diagnostika školní zralosti je založena na dlouhodobém pozorování dítěte během celého školního roku a na průběžném zaznamenávání dosažené úrovně zralosti. Většinou se jedná o dvě diagnostická období. V případě, že je zaznamenán nepřiměřený vývoj v jednotlivých oblastech, které jsou důležité pro nástup do školy, provádí celkové vyšetření speciální poradenské zařízení (PPP, SPC) (Pipeková, 2010).

Vyšetření ve speciálním poradenském zařízení slouží jako prevence proti školnímu neúspěchu. V případě, že by dítě nebylo dostatečně zralé, mohlo by se potýkat s řadou obtíží způsobujících frustraci ze školy a neúspěch ve vyučování (Vágnerová, 2008).

Ve své práci jsem se rozhodla zaměřit konkrétně na pedagogickou diagnostiku, která je předmětem mé praktické části.

6.1 Pedagogická diagnostika

Podle Průcha pedagogického slovníku (2013) je pedagogická diagnostika „*Vědecká disciplína zabývající se otázkami diagnostikování v edukačním prostředí (převážně ve škol. prostředí)*“ (Průcha, 2013, s. 189).

„Pedagogická diagnostika je dlouhodobý, spirálovitě probíhající proces, který musí brát v úvahu všechny systémy, jež ovlivňují vývoj dítěte“ (Zelinková, 2001, s. 19). Na základě diagnózy, která byla stanovena, volíme postupy a podmínky, které napomáhají dítěti k vývojovým změnám.

Podle Malacha (2008): *„byla zaměřena na zjišťování, rozpoznávání a posuzování změn v osobnosti žáka nebo ve skupině žáků vlivem pedagogického působení.“*

Spáčilová (2009) definuje pedagogickou diagnostiku jako: *„vlastní proces poznávání a hodnocení žáků“* (Spáčilová, 2009, s. 7).

Pedagogická diagnostika zjišťuje příčiny a podmínky pedagogického rozvoje ve spojitosti s úvahami o odhadu dalšího vývoje, návrhy pedagogických opatření, ke kterým pedagog přistupuje po důkladné rozvaze na základě minulého, ale i současného stavu rozvoje dítěte (Mojžíšek, 1986).

Podle Kollárikové a Pupaly (2010) je cílem diagnostikování zjistit aktuální stav rozvoje žáka za určitých výchovných podmínek a stanovit závěry o postupu a případných změnách. Diagnostikování slouží jako prostředek ke zjištění nedostatků, chyb, ale také k nalezení kladných vlastností. Diagnostiku provádí učitel a výchovní poradci v úzké spolupráci s psychologem a školským poradenským zařízením. Diagnostikování mohou být jedinci, dvojice, ale i skupiny. K přesnému diagnostikování slouží metody pedagogické diagnostiky.

6.2 Metody pedagogické diagnostiky

Metod diagnostiky se v literatuře vyskytuje velká spousta. Znalost různého třídění a řazení diagnostických metod není pro učitele pro běžnou praxi tou nejdůležitější. Důležité jsou ty metody, které jsou učitelům dostupné a se kterými dokáže efektivně pracovat (Dvořáková, 2000).

Významným ukazatelem jsou informace z odlišných prostředí – rodinné prostředí, prostředí mateřské školy, jak se dítě staví k jednotlivým činnostem, ať už řízeným (výtvarné, pracovní, pohybové činnosti) nebo spontánním (kontakt s dětmi, dospělými, volná hra). Mělo by docházet ke dlouhodobému sběru dat. Učitelky v mateřské škole mají možnost dlouhodobého pozorování a průběžného zaznamenávání výsledků. V případě nedostatku informací je na místě součinnost s rodiči. (Mertin, Ciprová, Budinská, 2008)

V mateřské škole provádí diagnostiku učitelka, která je s dětmi v přímém kontaktu, má tak možnost dlouhodobě sledovat a hodnotit vývoj dítěte (Spáčilová, 2009).

Sedláčková (2012) ve své publikaci uvádí metody pedagogické diagnostiky, které pedagogové využívají ve své praxi. Jedná se o pozorování, rozhovor, dotazník, test a anamnézu. Jako první bych zmínila dle mého nejčastější a nejdůležitější metodu, se kterou se denně ve své praxi setkává každý pedagog. Jedná se o metodu pozorování.

Pozorování

Pozorování je „*proces systematického sledování a zaznamenávání projevů dítěte s cílem rozhodnout o optimálním vedení dítěte. Není omezeno na školní třídu, probíhá všude, kde dochází k interakci mezi dětmi, dětmi a dospělými, kde se dítě nějakým způsobem projevuje*“ (Zelinková, 2001, s. 28). Zelinková (2001) dále uvádí pozorování jako jednu z nejdůležitějších metod pedagogické diagnostiky. Učitel má možnost vnímat práci dítěte po celý den, jsou mu známy reakce na úspěch i neúspěch, dlouhodobě sleduje vývoj dítěte. Pozorování můžeme dělit na krátkodobé, dlouhodobé a náhodné. Krátkodobé pozorování je uplatňováno v momentálně probíhající situaci, jako je například konflikt při hře. Dlouhodobé pozorování se zaměřuje na opakované konflikty, jejich příčiny a následky. Náhodné pozorování může upozornit na výskyt určitého projevu.

Dvořáková (2000) zmiňuje další způsoby pozorování. První způsob je pozorování přirozené, které nám umožňuje sledovat dítě v přirozených životních situacích. V případě, že se na dítě zaměřujeme záměrně, hovoříme o pozorování navozeném neboli řízeném, které má orientační charakter. Bývá uplatňováno v případě, že se ve třídě objeví netradiční, či zvláštní situace. Za nejcennější způsob pozorování je považováno pozorování systematické, které je předem připravené a promyšlené. Velkou roli hrají časové možnosti pedagoga, který se na sledovaný objekt zaměří buď krátkodobě nebo dlouhodobě.

Podle Sedláčkové (2012) lze pozorovat ty projevy dítěte, které můžeme vidět, slyšet či měřit. Těchto projevů si pedagog všimá a zaznamenává je. Aby byly záznamy přesnější, je důležité se co nejvíce připravit, neměly by však obsahovat osobní hodnocení pedagoga. Součástí hodnocení pozorování by měly být informace o místě pozorování a datu, kdy probíhalo a kdo ho prováděl. Je proto důležité dodržovat tyto zásady:

- umět rozeznat skutečné pozorování od domněnek,

- zaznamenat ty projevy, které jsou skutečné a nijak je nehodnotit,
- pozorovat pravidelně,
- provádět formulování výsledků až po několikátém pozorování.

Je důležité, určit si při pozorování jasné cíle. Vzhledem ke složitosti výchovných fenoménů si metoda pozorování žádá stanovení širšího cíle pozorování, který lze dále rozložit na menší, spolu navzájem související cíle. Díky stanovenému cíli pedagogický pracovník ví, na co se má zaměřit (Skalková, 1983).

Pozorování má být:

- *„plánovitě (určení cílů, meto, technik),*
- *systematické (pravidelné, plánem určené),*
- *pokud možno dlouhodobé nebo alespoň opakované,*
- *soustředěné (zaměřené na podstatné jevy),*
- *přesné (se záznamem),*
- *diskrétní (aby osoba nevěděla, že je předmětem pozorování – důležité hlavně u dětí)“ (Přinosilová, 2004, s. 23).*

Rozhovor

Podle Skalkové (1983) metoda rozhovoru *„patří k těm metodám společenských věd, kdy shromažďování dat je založeno na přímém dotazování“* (Skalková, 1983, s. 92).

„Rozhovor je takovou technikou shromažďování materiálu, která je založena na individuálním přístupu a bezprostřední komunikaci s dítětem“ (Spáčilová, 2009, s. 43).

Bývá zaměřený na celkové poznání osobnosti dítěte a na navázání kontaktu. Rozhovor může být orientační či konkrétně zaměřený. Výhodou rozhovoru bývá přímý kontakt dítěte a učitele, který může přímo přizpůsobovat strukturu rozhovoru momentálním podmínkám. Mezi nevýhody patří časová a metodická náročnost a technické zaznamenávání údajů (Spáčilová, 2009).

Zelinková (2001) považuje za základ každého rozhovoru kladení otázek, které dále dělí na uzavřené, polouzavřené a otevřené. Rozhovor bývá strukturovaný a nestrukturovaný. Strukturovaný rozhovor bývá předem promyšlený, jsou stanoveny jasné cíle. Nestrukturovaný rozhovor se zakládá na volném vyprávění dětí i rodičů a podněcování

ze strany učitele. Účastníkem rozhovoru může být samotné dítě, rodič nebo dítě doprovázené rodiči.

Svoboda (2001) řadí rozhovor mezi jednu z nejsložitějších diagnostických metod, a to především z důvodu samotného vedení rozhovoru, který vzhledem k individuálnímu přístupu nedovoluje postupovat podle předem stanoveného postupu.

Spáčilová (2009) uvádí několik zásad, jak správně formulovat otázky:

- jednoduše formulovat otázky bez používání cizích termínů a odborných výrazů, nepoužívat složité větné celky,
- vyhýbat se dlouhým otázkám, přeceňující možnosti dítěte,
- nezařazovat víceznačné pojmy a neurčité formulace,
- jedna věta by neměla obsahovat více otázek,
- nepokládat sugestivní otázky.

Otázky by měly být přizpůsobeny rozumové úrovni dítěte. Měly by být srozumitelné, jasně kladené a spíše kratšího rázu. Učitel by se měl zaměřit i na neverbální projevy, jako jsou například intonace, tempo, mimika, gestikulace, které mohou dopomoci k identifikaci momentálního psychického rozpoložení dítěte.

Dotazník

Dotazník je forma psaného, řízeného rozhovoru. Skládá se z otázek, u kterých je požadována písemná odpověď. Je zaměřen na zjišťování skutečných informací o respondentovi, jeho názorech, postojích, mínění, zálibách a chování v dané situaci (Spáčilová, 2009).

Podle Přinosilové (2004) je dotazník forma, kterou lze aplikovat bez přímého kontaktu dotazujícího a respondenta. Výhodou této metody bývá shromáždění informací od většího počtu osob a zpracování formou statistiky. Dotazník lze využít u dětí školního věku, jelikož vyžaduje schopnost číst a psát.

Aby dotazník splňoval svůj účel, je velmi důležité přesně formulovat cíl, který je výchozí pro strukturu dotazníku a stavbu otázek. Úvodní část dotazníku by měla obsahovat pokyny k vyplnění, v druhé části se nacházejí samotné otázky. V závěru bývá poděkování za vyplnění (Zelinková, 2001).

Mojžíšek (1986) uvádí řadu vlastností, které by měl dotazník splňovat:

- přesně daný cíl, co chceme pozorovat,
- přesně daný druh respondenta, kterému je dotazník určený,
- správně kladené otázky,
- predikce očekávaných odpovědí,
- klást otázky přímé i nepřímé,
- předložit možnosti odpovědí, ze kterých lze vybírat,
- nezařazovat příliš mnoho otázek,
- požadovat osobní údaje, či použít formu anonymního dotazníku,
- seznámit respondenty s instrukcemi.

Podle Sedláčkové (2012) slouží dotazník v mateřské škole spíše jako sběr informací od rodičů. Otázky v dotazníku mohou být:

- otevřené – respondent má možnost volného vyjádření, bývají složitější pro vyhodnocování,
- uzavřené – respondent má na výběr z předem připravených odpovědí, jednodušší pro vyhodnocování,
- polouzavřené – respondent má na výběr z předem připravených odpovědí a možnost vlastní doplňující odpovědi.

Test

„Test je druh zkoušky zaměřené na zjištění úrovně v určité oblasti“ (Zelinková, 2001, s. 35). Patří mezi diagnostické metody. Jsou rozlišovány testy standardizované psychologické, které měří úroveň nadání, výkonů, postojů, zájmů a kognitivních funkcí, neslouží pro pedagogické účely. A testy, které jsou utvářeny různými pracovníky za účelem zjištění znalosti specifického tematického celku, například testy ve škole (Zelinková, 2001).

Podle Spáčilové (2009) patří test mezi metodu zkoušení, která se zaměřuje na kvalitu zvládnutí učební látky. Je zhotoven učitelem a hodnocen podle předem daných kritérií, hodnotí aktuální kvalitu připravenosti, je zaměřen na fakta, obtížněji podchycuje dovednosti žáka. Vzhledem k výskytu slabších žáků je vhodné tuto metodu kombinovat s ostatními metodami. Učitel na prvním stupni může uplatňovat různé druhy testů. Úrovňové testy zjišťují, jaký výkon žák podává, rychlostní testy se zaměřují například na

rychlost čtení. Dále pak testy kognitivní a psychomotorické, které nejsou na prvním stupni běžné. Do výuky se často zařazují také testy vstupní, průběžné a výstupní.

Testy slouží jako nástroj pro zjišťování objektivních informací o dítěti. Lze je využít pro efektivní vzdělávání nebo jako alternativu účinného působení na dítě. Jsou důležité před nástupem do základní školy, především v předškolním věku (Sedláčková, Syslová, Štěpánková, 2012).

Anamnéza

„Anamnéza je metodou, jejíž pomocí zjišťujeme takové informace z uplynulého života jedince, které mají důležitý vztah k poznání osobnosti“ (Spáčilová, 2009, s. 61). Cílem anamnézy je získat informace z minulosti, které umožňují vysvětlit současný stav. V pedagogice je anamnéza uplatňována formou anamnestického rozhovoru, dotazníku, popřípadě pozorování či rozboru produktů činností. Anamnézu lze rozdělit na osobní, rodinnou a školní.

Osobní anamnéza

Podle Zelinkové (2001) zjišťuje údaje o celkovém vývoji dítěte od narození až doposud. Informace získané formou osobní anamnézy mohou napomáhat při odhalování případných obtíží.

Mezi oblasti, které jsou posuzované v osobní anamnéze patří: motorika, řeč, zdravotní stav, temperament, vývoj osobnosti, návyky, vývoj obtíží a zájmy (Spáčilová, 2009).

Osobní anamnézu dělíme podle zdrojů informací na dva druhy:

- Autoanamnézu neboli subjektivní anamnézu – informace podává dítě samo v závislosti na jeho věku a schopnostech.
- Heteroanamnézu neboli objektivní anamnézu – informace podávají jiní lidé, ve většině případech zákonní zástupci, prarodiče, ostatní příbuzní, učitelé, vychovatelé, popřípadě příslušní lékaři (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2015).

Rodinná anamnéza

Doplňuje osobní anamnézu, je zaměřená na rodinu, rodinné prostředí, způsob výchovy a působení členů rodiny, i té širší. Jejím cílem je pomoci rodičům najít správnou cestu k nápravě obtíží a ukázat, jak přistupovat k dítěti (Spáčilová, 2009).

Získání rodinných informací probíhá nejčastěji formou rozhovoru nebo dotazníku. Během těchto šetření probíhá získávání informací, které slouží jako pomoc při odhalení obtíží. Rodičům by měl být předem znám důvod návštěvy (Zelinková, 2001).

Školní anamnéza

„Školní anamnéza poskytuje údaje ze života dítěte ve školním prostředí. Je významnou oblastí diagnostiky vzhledem k řešení obtíží ve škole“ (Spáčilová, 2009, s. 62).

Podle Zelinkové (2001) provádí hodnocení učitel a jedinci, kteří přicházejí s dítětem ve školním prostředí do kontaktu. Jedná se o školní družinu, zájmové kroužky a učitele, kteří konkrétního žáka nevyučují. V předškolním věku řeší školní anamnéza otázky týkající se návštěvy mateřské školy, vztahu ke kolektivu a k učiteli. Po nástupu do školy probíhá zaměření na kvalitu adaptace na nový kolektiv, vztah dítěte ke škole a jeho úspěšnost.

7 Úvod do praktické části

Cílem mé praktické části je zjistit, zda jsou jednotlivé děti dostatečně zralé a připravené na zahájení povinné školní docházky. Z důvodu pandemické situace jsem se rozhodla zorganizovat zápis nanečisto. Sestavila jsem 24 úkolů, zaměřených na ověření stupně zralosti v jednotlivých oblastech. Úkoly byly vytvořeny na základě publikace od Bednářové, Šmardové (2015), která se podrobněji zabývá školní zralostí, připraveností a jejich rozvojem. Každý úkol jsem hodnotila podle tří kritérií – zvládá bez obtíží, zvládá s obtížemi, nezvládá. Výsledky jsou zaznamenány v tabulkách.

Dále jsem sestavila osm diagnostik, které se skládají z několika částí. První část je věnována stručné charakteristice dítěte, další část je samotná diagnostika, ve které jsou zaznamenány pokroky ve srovnání s předchozím diagnostickým obdobím, stručnější výsledky úkolů a úroveň zralosti v jednotlivých oblastech. Následuje tabulka hodnocení výsledků úkolů. U dětí, kterým byl udělen odklad školní docházky, je přiložena zpráva z PPP, přepracovaná do případové studie a IVP. Každá diagnostika obsahuje můj závěrečný názor na to, zda jsou děti na základě získaných dat dostatečně zralé na nástup do 1. ročníku.

V další kapitole jsou uvedeny pracovní listy, kterými byly rozvíjeny a ověřovány jednotlivé oblasti školní zralosti. Některé pracovní listy byly z důvodu pandemické situace vypracovány doma, pod dohledem zákonných zástupců, kterým byly sděleny patřičné instrukce, aby byl výsledek práce co nejefektivnější.

Pro diagnostikování školní zralosti a připravenosti mě motivovalo současné zaměstnání. Práce s dětmi je pro mě velmi obohacující, ráda hledám nové způsoby, jak se podílet na správném rozvoji dítěte. Dalším zajímavým ukazatelem byla schopnost dětí pracovat v rámci distanční výuky v domácím prostředí a následné porovnávání s pracemi, realizovanými v mateřské škole.

8 Časový harmonogram průběhu šetření

Vzhledem k pandemii jsem byla v průběhu školního roku nucena změnit téma diplomové práce, které mi bylo schváleno před Vánoci. Jelikož jsem zaměstnancem mateřské školy, probíhala práce s předškolními dětmi již od začátku školního roku 2020/2021. Zvolila jsem práci se všemi osmi předškolními dětmi. Po novém roce jsem se sešla s rodiči vybraných dětí a podrobně je seznámila s praktickou částí. Zároveň jsem jim dala

nahlédnout do diagnostik, které jsem kompletovala během posledního podzimního měsíce. Během psaní jednotlivých diagnostik jsem průběžně informovala rodiče a v případě zájmu jim dala nahlédnout do kapitoly o jejich dítěti. Činnosti byly realizovány během dopoledního a odpoledního vzdělávacího programu, který stanovuje harmonogram mateřské školy. Jedná se tedy o šetření dlouhodobé.

9 Použité metody

Vzhledem k časové náročnosti výzkumu jsem ke sběru dat používala převážně metodu pozorování (viz kapitola *Metody pedagogické diagnostiky*), které probíhalo v průběhu celého školního roku. Zaměřila jsem se především na úroveň zralosti v jednotlivých oblastech pozorovaných u zápisu. Pozorování probíhalo během organizovaných činností a při spontánních hrách.

Další metodou, kterou často aplikuji je rozhovor (viz kapitola *Metody pedagogické diagnostiky*). Nejčastěji probíhá individuální formou. Podobu rozhovoru volím dle potřeby – spontánní nebo řízený. Ve své praktické části jsem se soustředila spíše na řízený rozhovor. Pokládala jsem předem stanovené otázky a v případě, že bylo dítě nerozhodné, jsem se ho snažila doplňujícími otázkami nasměrovat k odpovědi. S rodiči probíhaly rozhovory též individuálně a to průběžnou konzultací o stavu vývoje jejich dítěte.

K dalšímu zjišťování školní zralosti jsem využila metodu pracovních listů (viz kapitola *pracovní listy*), které mi byly objektivní zpětnou vazbou. Snažila jsem se o to, aby byly střídány jednotlivé oblasti školní zralosti, popřípadě jsem se individuálně zaměřila na nedostatky a jejich nápravu.

Všechny tyto metody jsou v mateřské škole běžně využívány k tomu, aby měl učitel povědomí o jednotlivých dětech. Je třeba zaměřit se na individuální zvláštnosti dětí a na jejich základě volit vhodné metody práce.

10 Charakteristika MŠ Verdek

Tato kapitola bude věnována instituci, ve které probíhala realizace praktické části. Jedná se o mateřskou školu, ve které jsem od srpna 2020 zaměstnána jako pedagogický pracovník.

Název instituce: MŠ Verdek (odloučené pracoviště MŠ Elišky Krásnohorské)

Zřizovatel: město Dvůr Králové nad Labem

Kapacita: 24 dětí, 1 třída, celková kapacita všech subjektů činní 244 dětí

Provoz: celodenní, 6:30 – 16:00

Zaměstnanci: 2 pedagogičtí pracovníci, 2 provozní zaměstnanci (kuchařka, školnice)

Mateřská škola se nachází přibližně 3 kilometry od města Dvůr Králové nad Labem v malé vesnici Verdek, která dohromady sčítá 200 obyvatel. V průběhu roku 2003 došlo ke sloučení čtyř mateřských škol. MŠ Elišky Krásnohorské, MŠ Verdek, MŠ Slunečná I a MŠ Slunečná II, které byly později propojeny. I přes to, že se budova nachází přímo u hlavní komunikace, je dostatečně izolována a obklopena vzrostlými stromy. K subjektu patří velká zahrada vybavená průlezkami, houpačkami, boudami s hračkami, koloběžkami, boby a prostorné pískoviště. Nevyužitý prostor je dostatečný pro organizaci dalších venkovních aktivit.

Budova mateřské školy má jedno patro. Přízemí je rozděleno do několika částí. V první části se nachází šatna pro zaměstnance. Šatna pro děti má uzavíratelné skříňky, je prostorná a nachází se přímo u vstupu do třídy, stejně tak, jako nově zrekonstruovaná umývárna. Třída není nijak rozdělená, je vybavena moderním nábytkem a třemi stoly po osmi židličkách, kde se realizují činnosti. Jeden stůl je uzpůsoben předškolním dětem. Hračky jsou uloženy ve skříních a šuplících. Ve třídě je kuchyňka, krámeček, paravan s loutkami, volně přístupná knihovnička a klavír. V další části přízemí se nachází malá jídelna společně s kuchyní a úklidová místnost paní školnice.

V prvním patře budovy je prostorná, dobře vybavená tělocvična a ložnice, která je rozdělená na tři části. První dvě části slouží jako odpočinkové místnosti, ve třetí části probíhají mimo spánkové aktivity. Mateřskou školu čeká v dohledné době rekonstrukce zahrady, která je v řešení již několik let.

Charakteristika programu MŠ

Program s názvem: „Jedna, dva, tři, čtyři, pět, poznáváme celý svět“ je zaměřen především na přírodu, její vnímání a poznávání, na harmonický a všestranný rozvoj osobnosti, její samostatnost, sebeobsluhu a schopnost seberealizace.

Vzdělávací obsah MŠ

ŠVP PV byl aktualizován roku 2020 na základě RVP ZV. Celý školní rok je rozdělen do pěti integrovaných bloků, které jsou vzhledem k umístění mateřské školy zaměřeny převážně na přírodu, její poznání a ochranu.

Název ŠVP PV: „Jedna, dva, tři, čtyři, pět, poznáváme celý svět“

Témata:

1. „Mezi kamarády“

podtémata:

- Víťame tě ve školce
- Kdo patří do mé rodiny

2. „Čarování podzimní přírody“

podtémata:

- Barvy podzimu
- Sklízíme zeleninu na poli
- Košík plný ovoce
- Zvířata na podzim
- Návštěva ZOO
- Co děláme celý den a celý rok
- Přijel k nám bílý kůň
- Čím cestujeme

3. „Hravá zima“

podtémata:

- My se čerta nebojíme
- Těšíme se na Vánoce“
- Jdeme z pohádky do pohádky
- My tři králové
- Sportujeme v zimě
- Ptačí zima
- Hurá, máme karneval!

4. „Jaro se probouzí“

podtémata:

- Když jaro ťuká
 - Domáci zvířata a jejich mláďata
 - Velikonoce
 - Znáte naše město?
 - Den Země
 - Moje tělo a zdraví
 - Půjdu k zápisu
 - Kniha je studnice moudrosti
 - Čáry máry, čarodějnice jsou tady
5. „Léto už je tu“
podtémata:

- Věci kolem nás
- Naše maminka má svátek
- Hádej, čím budu?
- Kdo žije u vody
- Jak oslavujeme svátek dětí
- Léto už je tady
- Lučíme se s předškoláky
- Těšíme se na prázdniny

11 Zápis nanečisto

Nápad zorganizovat a realizovat Zápis nanečisto přišel v průběhu tvorby práce, a to zvláště pod vlivem neustupující pandemie, tudíž nemožnosti fyzické účasti dětí na zápisech v konkrétních základních školách. Předem jsem se domluvila s rodiči a seznámila je se sestavenými úkoly. Cílem zápisu nanečisto bylo zjistit, zda jsou děti dostatečně připraveny na nástup do 1. ročníku v jednotlivých oblastech, odhalit případné nedostatky a vybrat vhodné metody práce pro jejich nápravu.

Zápisu nanečisto se účastnilo všech osm dětí. Následující podkapitola obsahuje úkoly, které se nejčastěji vyskytují na zápisech do 1. ročníku. Testování probíhalo průběžně. Každý měl k absolvování všech úkolů dostatek času, děti pracovaly jednotlivě.

11.1 Úkoly organizované během zápisu nanečisto

První tři úkoly jsou sestaveny na základě Jiráskova orientačního testu školní zralosti. Úvodní úkol je zaměřen na kresbu mužské postavy, druhý úkol je přepis věty psacím písmem, třetím úkolem je přepis skupiny bodů. Vzhledem k tomu, že je tento typ testu vyhodnocován ve speciálních zařízeních, sestavila jsem po konzultaci s kolegyní, která má dlouholeté zkušenosti a vlastní kritéria hodnocení. Zbylé úkoly jsou zaměřeny na ostatní oblasti školní zralosti. Při jejich tvoření jsem se inspirovala publikací od Bednářové, Šmardové (2015).

1. úkol – kresba mužské postavy (grafomotorika)

Úkol zněl: „Představ si tatínka nebo nějakého kamaráda a namaluj ho.“ Postava by měla mít veškeré znaky. Na hlavě by měly být vlasy, oči, nos, pusa, uši, hlava a trup jsou spojeny krkem, obě horní končetiny mají správný počet prstů, dolní končetiny vybočují do strany. V tomto případě hovoříme o zralé kresbě.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – nakreslí postavu se všemi náležitostmi

Zvládá s obtížemi – nakreslí postavu, opomene některé z typických znaků

Nezvládá – kreslí hlavonožce

2. úkol – přepis věty

Děti měly na papíře větu napsanou psacím písmem. Jejich úkolem bylo tuto větu co nejpodobněji přepsat.

Zvládá bez obtíží – totožný přepis, jsou poznat všechna písmena

Zvládá s obtížemi – lze rozeznat alespoň nějaká písmena

Nezvládá – přepis se nepochobá předloze, jedná se spíše o čmáranici

3. úkol – obkreslování bodů

Děti dostaly papír, kde bylo vyznačených 10 bodů. Jejich úkolem bylo tyto body přesně překreslit.

Zvládá bez obtíží – přepis je téměř totožný

Zvládá s obtížemi – počet bodů je správný, obrys se podobá předloze, některé body jsou vychýlené

Nezvládá – obrys se nepodobá předloze, body nejsou totožné, přepis nemá podobu teček

4. úkol – podpis hůlkovým písmem (grafomotorika)

Děti měly za úkol se podepsat hůlkovým písmem

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží: správně se podepíše, písmenka jsou napsána tvarově správně, tak, jak jsou za sebou, nejsou zrcadlově obrácená

Zvládá s obtížemi: prohodí písmenka, píše zrcadlově

Nezvládá: nedokáže se podepsat

(výsledky nebyly z důvodu ochrany GDPR skenovány)

5. úkol – znalost osobních údajů (řeč)

Hned na začátek jsem se děti optala na osobní údaje. Chtěla jsem, aby se dítě umělo představit a pojmenovat členy užší rodiny. Dále jsem chtěla znát v jaké ulici a v jakém městě žije.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – zná svoje jméno i bydliště

Zvládá s obtížemi – občas chybuje, nezná své celé jméno nebo adresu

Nezvládá – nezná své jméno ani adresu

6. úkol – popis obrázku (řeč)

Děti před sebe dostaly obrázek dětí, jak si hrají na pláži, měly popsat, co na něm vidí a odhadnout, co mohou postavy na obrázku dělat. (viz Příloha č. 2)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží: popíše obrázek, řekne, co postavy na obrázku dělají

Zvládá s obtížemi: popíše obrázek s dopomocí

Nezvládá: nepopíše obrázek

7. úkol – převyprávění jednoduchého děje (řeč)

Dětem byla ve zkratce převyprávěna pohádka *O červené Karkulce*. Jejich úkolem bylo, převyprávět krátký úryvek svými slovy.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží: převypráví pohádku se správnou dějovou posloupností

Zvládá s obtížemi: převypráví s chybami, vynechává, přeskakuje děj

Nezvládá: nedokáže převyprávět jednoduchý děj

8. úkol – věk žáka (řeč)

Děti měly za úkol říci, kolik je jim let, popřípadě v jakém ročním období či měsíci se narodily. Vzhledem k tomu, že jsme se společně s dětmi učili, jaký měsíc jsou narozené, použila jsem toto jako doplňkovou otázku, nebylo to však hlavní kritérium.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – dokáže říci, kolik je mu let

Zvládá s obtížemi – potřebuje dopomoci k odpovědi

Nezvládá – neví, kolik je mu let i s dopomocí

9. úkol – rým (sluchové vnímání a paměť)

Děti mají před sebou kartičky s obrázky. Jejich úkolem je říci nahlas, co je na kartičce a najít dva obrázky, které se spolu rýmují: husa – pusa, hůl – stůl, kráva – tráva, nos – kos, tužka – hruška.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží: vyhledá všechny správné dvojice

Zvládá s obtížemi: prohodí nějaké dvojice (maximálně 3)

Nezvládá: nechápe, jak se tvoří rýmy, nedokáže utvořit správné dvojice

10. úkol – první hláska ve slově (sluchové vnímání a paměť)

Děti měly za úkol určit první hlásku svého jména a ve vybraných slovech: auto, babička, deska, hrábě, kámen, klíč, máma, nos, stůl, táta.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – dokáže určit první hlásku svého jména i ostatních slov

Zvládá s obtížemi – občas chybuje

Nezvládá – nedokáže určit první hlásku ve většině slov (3 a více)

11. úkol – poslední hláska ve slově (sluchové vnímání a paměť)

Úkolem bylo určit poslední hlásku svého jména a slov z předchozího úkolu: auto, babička, deska, hrábě, kámen, klíč, máma, nos, stůl, táta.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – dokáže určit poslední hlásku svého jména i ostatních slov

Zvládá s obtížemi – občas chybuje

Nezvládá – nedokáže určit poslední hlásku ve slově

12. úkol – rytmižace slov (sluchové vnímání a paměť)

Úkolem bylo vytleskat slabiky vybraných slov: auto, botičky, dům, hromada, kupa, lopata, míč, noha, opice, pes, ruka, sůl, židle

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – správně vytleská všechna slova

Zvládá s obtížemi – občas se splete

Nezvládá – nedokáže vytleskat rytmicky více než čtyři slova

13. úkol – recitace básně, zpěv písničky (sluchové vnímání a paměť)

Dítě dostalo za úkol vybrat si nějakou báseň nebo písničku a předvést je.

Hodnocení zvládnutí úkolu

Zvládá bez obtíží – dokáže správně zrecitovat báseň a zazpívat písničku s rytmickými prvky

Zvládá s obtížemi – při recitaci a zpěvu potřebuje dopomoc

Nezvládá – nezvládne zarecitovat ani zapívat jednoduchou báseň ani píseň

14. úkol – znalost barev (zrakové vnímání a paměť)

Dítě mělo před sebou pastelky základních barev (červená, modrá, žlutá, zelená) a barev odvozených (oranžová, růžová, fialová). Úkolem bylo barvy pojmenovat a říci, která další věc má takovou barvu. (viz Příloha č. 4)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – zvládne určit všechny základní i odvozené barvy

Zvládá s drobnými obtížemi – zvládne určit pouze některé základní a odvozené barvy

Nezvládá – není schopno správně určit základní ani odvozené barvy

15. úkol – zapamatování si obrázků (zrakové vnímání a paměť)

Na stole je položených pět odkrytých a sedm zakrytých obrázků. Děti dostanou instrukce, aby se na odkryté obrázky zadívaly a zapamatovaly si, co na nich je. Učitel obrázky zakryje a odkryje druhou skupinu obrázků. Úkolem je, najít ty obrázky, které děti viděly předtím a utvořit z nich dvojice. (viz Příloha č. 5)

Hodnocení zvládnutí činnosti:

Zvládá bez obtíží: dokáže si zapamatovat a vybrat všechny obrázky

Zvládá s obtížemi: dokáže si zapamatovat a vybrat alespoň tři obrázky

Nezvládá: zapamatuje si a přiřadí méně, než tři obrázky

16. úkol – skládání obrázku z částí (zrakové vnímání a paměť)

Úkolem dětí je sestavit dřevěnou skládačku z několika částí do celku. (viz Příloha č. 6)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží: složí skládačku tak, jak má být

Zvládá s obtížemi: složí skládačku s dopomocí, některé části jsou přehozené nebo obrácené

Nezvládá: bez dopomoci nedokáže skládačku složit

17. úkol – hledání rozdílů (zrakové vnímání a paměť)

Děti mají před sebou pracovní list s květinami. Jejich úkolem je najít květinu, která se liší od ostatních a popsat, čím se liší. (viz Příloha č. 7)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží: dokáže najít všechny rozdílů

Zvládá s obtížemi: zvládá najít rozdílný obrázek, občas se splete

Nezvládá: nedokáže najít odlišnou květinu

18. úkol – názvy zvířat (zrakové vnímání a paměť)

Dítě dokáže správně vyjmenovat názvy zvířat a jejich mláďat (pes – štěně, kočka – kotě, kůň – hříbě, kráva – tele, prase – sele, koza – kůzle) (viz Příloha č. 8).

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – dokáže vyjmenovat všechna zvířata a jejich mláďata

Zvládá s obtížemi – dokáže alespoň pět dvojic

Nezvládá – vyjmenuje tři dvojice a méně

19. úkol – umístování pastelky (vnímání prostoru)

Znalost pojmů – vpravo, vlevo, nahoře dole, pod nad, před, vzad. Děti si vybraly pastelku a umístovaly ji dle pokynů. (viz Příloha č. 9)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – bez problémů umístí pastelku na správné místo

Zvládá s obtížemi – občas chybuje, neorientuje se ve všech pojmech

Nezvládá – neorientuje se v pojmech

20. úkol – řazení obrázků průběhu dne (vnímání času)

Děti dostaly na obrázcích režim dne v MŠ. Jejich úkolem bylo, seřadit obrázky tak, jak jdou správně po sobě. (viz příloha č. 10)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – dokáže seřadit obrázky tak, jak jdou za sebou

Zvládá s obtížemi – přehodí dva obrázky

Nezvládá – nedokáže se orientovat v časové posloupnosti

21. úkol – dny v týdnu (vnímání času)

Dítě se dokáže orientovat ve dnech v týdnu. Ví, jaké dny chodíme do školky a jaké dny jsme doma – ví, že se jim říká víkend.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – umí vyjmenovat dny v týdnu

Zvládá s obtížemi – vyjmenuje dny v týdnu s dopomocí, občas se splete

Nezvládá – nedokáže vyjmenovat dny v týdnu

22. úkol – číselná řada (základní matematické představy)

Děti měly před sebou šest pastelek, které měly za úkol spočítat vzestupně i sestupně. Následně jsem jim odebrala dvě pastelky a zeptala jsem se, kolik jsem jich odebrala a kolik jich zbylo.

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – umí napočítat do šesti vzestupně i sestupně

Zvládá s obtížemi – občas chybuje v číselné řadě

Nezvládá – neorientuje se v číselné řadě

23. úkol – znalost geometrických tvarů (základní matematické představy)

Úkolem bylo poznat základní geometrické tvary (čtverec, obdélník, trojúhelník, kruh). (viz příloha č. 11)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – vyjmenuje základní geometrické tvary

Zvládá s drobnými obtížemi – vyjmenuje pouze některé geometrické tvary

Nezvládá – vyjmenuje pouze jeden nebo žádný geometrický tvar

24. úkol – řazení podle velikosti (základní matematické představy)

Děti mají před sebou pět obrázků zvířat: mravenec, myš, kočka, kůň, nosorožec. Učitel zadá pokyn, ať si zvířata představí ve skutečnosti. Jejich úkolem je seřadit zvířata od nejmenšího po největší. (viz příloha č. 12)

Hodnocení zvládnutí úkolu:

Zvládá bez obtíží – dokáže seřadit zvířata podle jejich skutečné velikosti

Zvládá s obtížemi – prohodí maximálně dvě zvířata, neseřadí je podle skutečné velikosti

Nezvládá – seřadí správně méně než tři zvířata

12 Oblasti posuzované při diagnostikování školní zralosti

Pozorování jednotlivých oblastí školní zralosti probíhalo po celý školní rok. Měla jsem možnost každý den zaznamenávat pokroky i nedostatky předškolních dětí a na jejich základě plánovat další kroky při jejich rozvoji. Činnosti byly realizovány v dopoledních i odpoledních hodinách formou pracovních listů, didaktických her a aktivit, zaměřených na rozvoj oblastí školní zralosti. K dětem bylo přistupováno individuálně, s přihlédnutím na jejich momentální stupeň vývoje.

V pedagogických diagnostikách jsou zahrnuty tyto oblasti (Jucovičová, Žáčková, 2015):

Grafomotorika a kresba

V oblasti grafomotoriky jsem sledovala správné držení tužky, postavení a plynulost ruky, zda je úchop špetkovitý, tlak na podložku optimální. Všechny tyto předpoklady jsem si ověřila úkoly, které jsou vypracovány v kapitole: *Zápis nanečisto*. Jedná se o kresbu postavy, podpis hůlkovým písmem, pracovní list č. 1 a pracovní list č. 2. Během celého roku jsem pozorovala vztah ke kresbě, zaměřila se na spontánní projev dětí.

Řeč

V oblasti řeči jsem se zaměřila na výslovnost všech hlásek, dostatečně rozvinutou, věku přiměřenou slovní zásobu, zda je dítě schopno mluvit ve větách a gramaticky správně. Tyto oblasti jsem ověřovala v průběhu spontánních činností a individuálně vedených rozhovorů. Do zápisu nanečisto jsem zahrnula znalost osobních údajů (jméno, bydliště, věk), popis obrázku a převyprávění jednoduchého děje

Sluchové vnímání a paměť

Pozorování oblasti sluchového vnímání probíhalo taktéž dlouhodobě. Zaměřila jsem se na schopnost naslouchat pohádce nebo vyprávění druhých během organizovaných činností. Do zápisu nanečisto jsem zahrnula aktivitu na rýmující se slova, určení první a poslední hlásky ve slově a napodobení rytmu – rozložení slov na slabiky.

Zrakové vnímání a paměť

V oblasti zrakového vnímání a paměti jsem sledovala znalosti základních a odvozených barev, zapamatování si sedmi obrázků, jejich vyjmenování a hledání stejných dvojic, skládání obrázku z částí a hledání rozdílů. Všechny tyto úkoly jsou k dispozici v kapitole: *Zápis nanečisto*.

Vnímání prostoru

Vnímání prostoru jsem u dětí začala rozvíjet hned první měsíc, při nacvičování chůze v organizovaném útvaru. Primární je znalost pojmů: první, poslední, nahoře, dole, vlevo, vpravo, uprostřed. V kapitole: *Zápis na nečisto* je na prostorovou orientaci zaměřený úkol s umístováním pastelek.

Vnímání času

Jednou z prvních a důležitých položek při vnímání času je znalost režimu dne v mateřské škole. Pro děti je velmi důležité vědět, kdy je co čeká, aby si přibližně dokázaly představit čas strávený v mateřské škole. Náhlá změna režimu může předcházet nejistotě a následnému vzdoru. Další sledovanou oblastí je znalost dnů v týdnu, ročních období a režimu celého dne (od rána až do večera). Tento úkol je k dispozici v kapitole: *Zápis nanečisto*.

Základní matematické představy

V oblasti základních matematických představ jsem se zaměřila na to, aby děti znaly pojmy více, méně, stejně. V kapitole: *Zápis nanečisto* jsem pro rozvoj matematických představ zvolila úkoly na vyjmenování číselné řady minimálně do 6 vzestupně i sestupně, poznání početního rozdílu, znalost základních geometrických tvarů (čtverec, obdélník, trojúhelník a kruh) a seřazení zvířat podle velikosti.

Sociální dovednosti

Prvky sociálních dovedností a jejich změny jsem sledovala u každého individuálně. Zaměřila jsem se na celkovou adaptaci mezi vrstevníky, spolupráci s nimi a zvládnutí odloučení od rodiny. Velmi důležitá je komunikace a respekt k autoritám a dodržování pravidel v mateřské škole i mimo ni. Dítě by mělo umět převzít zodpovědnost za svoje věci, jednání a chování.

Práceschopnost

Práceschopnost byla pozorována především v dopoledních řízených činnostech veškerého rázu. U dětí jsem se zaměřila na schopnost soustředit se při zadané práci, na míru samostatnosti, vytrvalosti a setrvačnosti pracovat v klidu.

Sebeobsluha, samostatnost

V oblasti sebeobsluhy jsem se zaměřila na podoblast hygieny, oblékání a stolování. Všechny podoblasti byly sledovány a zaznamenávány průběžně po dobu celého školního roku.

Motorická oblast

V oblasti hrubé motoriky jsem pozorovala především koordinaci a plynulost pohybů, obratnost při úkonech, jako jsou skoky, přeskoky, manipulace s míčem, sladění pohybu s hudbou a celkový projev během organizovaných činností.

13 Pedagogické diagnostiky

Do praktické části jsem zahrnula celkem osm předškolních dětí, které navštěvují mateřskou školu. Jedná se o 5 chlapců a 3 dívky. Předem jsem se domluvila s rodiči a podrobně je seznámila s cílem mé praktické části. Všechny osm zákonných zástupců mi

dalo svůj souhlas. Po společné dohodě jsme dospěli k závěru, že v práci nebudu zmiňovat bližší osobní a rodinnou anamnézu dětí.

Každá pedagogická diagnostika obsahuje stručný popis dítěte a dalších oblastí školní zralosti. Dále tabulku, ve které jsou zpracovány výsledky úkolů zápisu nanečisto. U dětí s odkladem školní docházky je přiložený IVP a zpráva z PPP, ze které jsem vybrala podstatné informace a stručně je sepsala. V závěru každé diagnostiky je hodnocení, ve kterém je popsáno, jak jsem postupovala při práci s jednotlivými dětmi, na co jsem se zaměřila a jaké postupy jsem zvolila během nápravy nedostatků v jednotlivých oblastech.

13.1 Chlapec č. 1

Věk: 6 let a 10 měsíců

Odklad školní docházky: po odkladu

Chlapec je vysoké, štíhlé postavy. Žije s matkou, otcem a bratrem. Je nejmladší ze tří sourozenců. Sestra doma již nebydlí. Mateřskou školu navštěvuje od tří let. Nejčastěji staví les z papírových kostek a hraje si na zvířata, k čemuž ho vede jeho otec, který pracuje jako myslivec a často bere chlapce s sebou. Rád maluje abstraktní obrazce a konstruuje domečky z lega. Volný čas tráví s otcem v lese nebo se stará společně s matkou o zvířata. Je velmi ochotný, milý a empatický. V roce 2020 byl chlapci udělen odklad školní docházky.

Motorická oblast

Pohyby jsou koordinované, plynulé. Zvládá skoky snožmo i jednonož, manipulace s míčem přiměřená věku dítěte, ve srovnání s prvním obdobím se naučil chytat. Je mrštný, sladí pohyb s hudbou. Pohybové chvílky patří k jeho nejoblíbenějším aktivitám v mateřské škole.

Grafomotorika a kresba

Držení tužky správné, špetkový úchop, vedení ruky plynulé, tlak na podložku přiměřený. Postavu nakreslil téměř se všemi znaky, opomněl pouze nos a uši, uši byly po jeho zdůvodnění schované pod vlasy. Větu přepsal téměř správně. Všechna písmena jsou snadno rozpoznatelná. Body přepsal zcela správně. Umí se podepsat, písmena píše graficky správně. Maluje rád, spíše abstraktní obrázky, hodně střídá barvy, nejraději pracuje na úkolech z pracovního sešitu pro předškoláky.

Během druhého období se naučil správně držet tužku, umí se podepsat celým jménem, písmena píše graficky správně.

Řeč

Umí vyslovovat všechny hlásky. Slovní zásoba přiměřená, dokáže souvisle vyprávět v rozvitých větách. Občas komolí slova a jména dětí (snídaně – snídaňování, Beátka – Brátka, Nikolka – Mikolka). Zná své jméno i příjmení, umí pojmenovat ostatní členy rodiny. Ví, kde bydlí. Zná svůj věk i měsíc narození. Obrázek popsal bez problémů, přiřadil vlastnosti hrajícím si dětem, nepoznal palmu (řekl, že je to strom). Pohádku O Červené Karkulce převyprávěl se správnou dějovou posloupností, pojmenoval postavy, vysvětlil konec pohádky.

Na konci prvního období začal používat hlásku ř i v běžné mluvě, naučil se pojmenovat členy své rodiny. Souvisle a bez zadržování převypráví pohádku, pojmenuje postavy.

Sluchové vnímání a paměť

Během poslechu pohádky je pozornější, setrvá déle v klidu, dětem v kolektivu naslouchá. Kartičky s rýmujícími se obrázky přiřadil správně, spletl si pouze hůl – stůl (hůl pojmenoval jako klacek), vymýšlel i další rýmy. První hlásku svého jména určil bez problémů, spletl se ve slově stůl a kámen. Určování poslední hlásky ve slově dopadlo stejně, jako předchozí úkol, dvakrát chyboval. Rytmizace slov proběhla bez jediné chyby. Řekl poslední básničku, kterou jsme se učili, zazpíval skákal pes. Projev byl plynulý, rytmicky správný.

Oproti prvnímu období udrží déle pozornost při poslechu pohádky i během činností. Zlepšil se v určování hlásek na začátku i na konci slova, dokáže tvořit rýmy, rozloží slova na slabiky.

Zrakové vnímání a paměť

Zná všechny základní i odvozené barvy, zapamatoval si šest obrázků ze sedmi, dokázal je vyjmenovat, našel všechny správné dvojice. Obrázek z částí složil bez dopomoci v rychlém časovém úseku. Bez obtíží našel všechny květiny, které se lišily od ostatních. Poznal všechna zvířata i jejich mláďata. Během prvního období nedokázal správně seřadit zvířata s mláďaty a pojmenovat je.

Nyní přiřadí a pojmenuje mláďata. Orientuje se v číselné řadě, původně napočítal do 5.

Vnímání prostoru

Orientace v prostoru je téměř bez problémů, občas si plete vpravo a vlevo, ostatní pojmy zvládá. Nemá problém chodit v organizovaných útvarech, většinou vede celou skupinu. Všechny pastelky umístil podle pokynů správně.

Během druhého období si více osvojil prostorové pojmy, stále si plete pravou a levou stranu.

Vnímání času

Režim v mateřské škole je chlapci znám. Dny v týdnu vyjmenuje pouze s dopomocí. Roční období si zapamatoval na základě říkadla: „Jaro, léto, podzim zima, ve školce je pořád prima.“ Obrázky s režimem dne poskládal sám, při sestavování vyprávěl svůj režim dne.

Během prvního období nedokázal vyjmenovat dny v týdnu ani s dopomocí, neznal a nedokázal popsat roční období.

Základní matematické představy

Nyní počítá do 12 vzestupně i sestupně. Dokázal poznat rozdíl po odebrání pastelek, pozná všechny geometrické tvary. Seřadí zvířata podle velikosti, umí je pojmenovat. Všechny úkoly byly zcela zvládnuty.

V prvním období napočítal do 12 pouze vzestupně.

Sociální dovednosti

Adaptace proběhla bez problémů, mezi dětmi je oblíbený, bývá vzorem pro mladší děti i vrstevníky, dokáže pracovat samostatně i ve skupině. Odloučení od rodiny zcela zvládá. Umí komunikovat s dětmi i dospělými, má respekt k autoritám. Dodržuje pravidla mateřské školy, umí nést následky za svoje jednání i chování.

Na začátku školního roku byl nespokojen mezi větším počtem dětí. Měnil svoje chování, odmítal si hrát. K úplnému odstranění problému došlo během 2 až 3 měsíců.

Práceschopnost

Je schopný soustředit se po dobu nezbytně nutnou, je pečlivý, klidný, samostatný, dokáže pracovat ve skupině, dotahuje činnosti do konce.

Zpočátku byl velmi nesoustředěný, potřeboval občasný dohled, nedokázal se zapojit do práce ve skupině.

Sebeobsluha, samostatnost

V oblasti hygieny, oblékání i stolování je zcela samostatný. Po WC, před jídlem i po jídle si myje ruce, umí se sám obléknout, zapnout zipy, nyní trénujeme zavazování tkaniček, umí se postarat o své věci. Drží správně příbor, uklidí si po sobě nádoby, dokáže se sám obsloužit (přinést si jídlo, dolít si pití). U stolu se chová spořádaně, jde příkladem ostatním dětem.

Zpočátku se nedokázal postarat o své věci, zapomínal, kam si odložil jednotlivé části oblečení, nechával si ve školce výrobky, nepamatoval si, kam uklidil pyžamo.

Doporučení školského poradenského zařízení

Jméno a příjmení dítěte: Chlapec č. 1

Datum narození: xxx

Věk v době vyšetření: 5 let a 8 měsíců

Bydliště: xxx

Mateřská škola: E. Krásnohorské 2428, odloučené pracoviště Verdek 72, 544 01, Dvůr Králové nad Labem

Doporučení vyplývající z vyšetření školní zralosti

Okolnosti vyšetření

Rodina se přiklání k ročnímu odkladu nástupu povinné školní docházky vzhledem k jeho věku a nevyzrálosti (nevydrží sedět, nepočítá). Mateřská škola, kterou chlapec navštěvuje od tří let (1. 9. 2017) toto opatření doporučuje a uvádí, že v případě, že by se rodiče rozhodli k nástupu do školy, doporučuje asistenta pedagoga.

Závěr z vyšetření a doporučení:

Chlapec není doposud dostatečně vyzrálý k zahájení povinné školní docházky. Ředitelství ZŠ by mělo na základě doporučení PPP vyhovět žádosti rodičů a udělit chlapci roční odklad k nástupu povinné školní docházky.

Zdůvodnění:

Chlapec je nezralý v pracovní oblasti: není motivován ke školní práci, obtížněji udrží pozornost při práci, odbíhá od ní ke hře či sdělování zážitků, ukončuje úkoly dříve.

Oblast vizuomotoriky (grafomotoriky) je výrazně nezralá, držení tužky je neobratné, kresba není dostatečně vyspělá (překonávání hlavonožce).

V jazykové oblasti nebyly zaznamenány větší nedostatky, pouze nekorektní výslovnost hlásky ř.

Chlapec nemá dostatečně rozvinuté zrakové vnímání či smysl pro detaily, není schopný analyzovat optické vzory či smysl pro prostorové uspořádání, nedokáže třídit předměty (geometrické tvary), vytvářet skupiny a podskupiny, uspořádat řadu podle velikosti předmětů a podle dějové posloupnosti. Nedostatečná kognitivní zralost vede k nedostatečnému rozvoji početních představ (mechanicky vyjmenuje číselnou řadu do 12, představy čísel má utvořeny do 3).

Tab. č. 1 – Individuální vzdělávací plán

Plán osobnostního rozvoje pro děti s odkladem školní docházky	
Jméno dítěte:	xxx
Mateřská škola:	Mš Verdek
Třída:	Sluníčka
Plán vychází z výsledků šetření v PPP, SPC ze dne:	PPP – Trutnov, 9.3. 2020
Plán zpracovala:	Natalie Černá
Z šetření SPC, PPP vyplývá: doporučení OŠD z důvodu nezralosti v pracovní oblasti, grafomotoriky – včetně nesprávného držení tužky, nízké kapacity paměti, nedostatečného rozvoje předmatematických představ a znalosti geometrických tvarů.	
U dítěte se zaměříme na (problémové oblasti): rozvoj grafomotoriky – uvolnění ruky, správný úchop tužky, cvičení paměti, vyjadřovací schopnosti, předmatematické představy – třídění, porovnávání, číselná řada, posloupnost	
TĚLESNÁ OBLAST	ČINNOSTI
Hrubá motorika:	Zdolávání přirozených překážek, chůze, běh, překážkové dráhy, hry a manipulace s míčem
Jemná motorika:	Mozaikové hry, navlékání korálek, stavebnice, stříhání, skládání z papíru
Grafomotorika:	Uvolňovací cviky, grafomotorické listy
Hmatové vnímání:	Poznávání předmětů podle hmatu, modelování, práce s přírodními materiály (písek, kůra)

Zhodnocení vývoje:	
ROZUMOVÁ OBLAST	ČINNOSTI
Zrakové vnímání (analýza, syntéza, figura v pozadí)	Sestavení obrázků z částí, hledání rozdílů
Zraková paměť a rozlišování (barvy)	Pexeso, zapamatování a vybavení si obrázků, třídění vícečků podle barev, vyjmenovávání předmětů různých barev („Vyjmenuj předměty, které mají např. oranžovou barvu“)
Vnímání prostoru, prostorové představy	Zakreslování do sítě podle předlohy, umístění předmětů (nahoru, dolů, doprava, doleva, na stůl, pod stůl, ...)
Vnímání času	Řazení obrázků podle posloupnosti (děj pohádky, režim dne), dny v týdnu, roční období
Verbální projev (formální, obsahová stránka řeči, jazykové roviny)	Vyprávění pohádek, reprodukce říkanek
Sluchové vnímání (analýza, syntéza, diferenciacce, paměť, vnímání rytmu)	Hudební hádanky, poznávání melodií známých písní, rozeznat hluboký a vysoký tón, rytmická hra: „Na ozvěnu“
Matematické představy (porovnávání, pojmy, vztahy, třídění, tvoření skupin, řazení množství, tvary)	Opakování číselné řady vzestupně i sestupně, porovnávání (více, méně, stejně), třídění předmětů podle velikosti, řazení od nejmenšího po největší, poznávání geometrických tvarů
Soustředěnost, pozornost	Neodbíhat od práce, dokončit zadaný úkol, vydržet pracovat nezbytně nutnou dobu
Zhodnocení vývoje:	
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	ČINNOSTI
Vztah k sobě samému	Vyjádřit svůj názor (individuální rozhovory), umět se ocenit (společné zhodnocení práce)
Vztahy k vrstevníkům	Komunikace a spolupráce s dětmi, schopnost udělat kompromis (spontánní činnosti, práce ve skupině)
Vztahy k dospělým	Respekt k autoritám, reakce na pokyny dospělých (v průběhu celého dne v MŠ)
Zhodnocení vývoje:	
SEBEOBSLUHA, SAMOSTATNOST	ČINNOSTI

	Samostatnost v oblasti sebeobsluhy (svlékání, oblékání, starání se o své věci, ...), hygieny (návštěva WC, mytí rukou, smrkání, ...) a stolování (držení příboru, manipulace s nádobím, čistota stolování, dolití pití, ...)
Zhodnocení vývoje	

Tab č. 2 – Tabulka výsledků (chlapec č. 1)

Chlapec č. 1			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			
Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umíst'ování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			

Řazení podle velikosti			
------------------------	--	--	--

Závěrečné hodnocení

U chlapce došlo v porovnání s předchozím školním rokem k velkému zlepšení. Již hned po prázdninách byly v jednotlivých oblastech zaznamenány menší pokroky. Během nápravy obtíží jsem vycházela ze zprávy PPP a na jejím základě jsem vypracovala IVP. Počáteční nezáměr o sociální kontakt překonal sám během krátké chvíle. V oblasti pozornosti došlo během prázdninových měsíců k mírnému zlepšení. Chlapce jsem se snažila neustále motivovat, chválit a více ho zapojovat, což mělo pozitivní vliv na jeho celkový zájem o činnosti, které si žádají delší setrvání v klidu a určitou míru soustředěnosti. Na základě těchto postupů došlo ke zlepšení v oblasti pozornosti i soustředěnosti.

Pro nápravu držení tužky jsem použila tlusté, trojhranné pastelky a silikonový nástavec. Postupem času jsem přešla na obyčejné pastelky.

Většinu nedostatků si zautomatizoval sám během každodenních činností. Individuálně jsme procvičovali číselnou řadu. Chlapec dostával pracovní listy, zaměřené na předmatematické představy. Počítal děti, porovnával, jestli je více chlapců nebo děvčat, na procházce počítal květiny, stromy. Stádium hlavonožce překonal pomocí říkadla, které jsme spolu často opakovali. Než začal kreslit postavu, řekla jsem mu: „Podívej se na kamaráda, pořádně si ho prohlédni a nakresli to, co vidíš“, postupně jsme se dopracovali k postavě, která má všechny potřebné znaky.

Vzhledem k pokrokům, které chlapec během školního roku udělal a téměř bezproblémovému zvládnutí úkolů si myslím, že je připravený na nástup do 1. ročníku. Odklad školní docházky chlapci pomohl, náprava jednotlivých nedostatků proběhla z velké části úspěšně.

13.2 Chlapec č. 2.

Věk: 6 let a 7 měsíců

Odklad školní docházky: ne

Chlapec je střední, štíhlé postavy. Vyrůstá v úplné rodině, má jednoho mladšího bratra. Do mateřské školy chodí od tří let. Má zájem o akční činnosti, jezdí po třídě s autíčky,

vyhledává skákací míče a aktivity, které nejsou realizovány v sedě. Volný čas tráví se svou rodinou, sestřenicí a s otcem, který s chlapcem jezdí na čtyřkolce. Navštěvuje místní kroužek hasičů. Je přátelský, občas živější.

Motorická oblast

Pohyby jsou koordinované, plynulé. Skoky snožmo i jednonož bez obtíží zvládá, manipulace s míčem je přiměřená věku dítěte. Rád cvičí, během pohybové chvílky bývá aktivní. Dokáže sladit pohyb s hudbou.

Umí lépe manipulovat s míčem, naučil se chytat a trefit cíl.

Grafomotorika a kresba

Je levák. Úchop tužky správný, špetkovitý, ruka je spíše křečovitá, tahy nejsou plynulé, příliš velký tlak na podložku. Postavu namaloval příliš hubenou, měla všechny potřebné detaily. Přepis věty mě velmi překvapil, jedná se o jednu z nejvydařenějších prací. Všechna písmena jsou čitelná, v porovnání s ostatními jsou nejvíce podobná předloze. Během obkreslování bodů si nevěděl rady, dodržel stejný počet, celek se částečně podobá předloze, čtyři body jsou vychýlené. Podepsat se umí, písmena píše graficky správně. Chlapec nemá výtvarné činnosti příliš v oblibě, nedokáže se na ně plně soustředit, není si sám sebou jistý, neustále se ptá, jestli je to takhle správně a co má dělat, potřebuje částečné vedení.

V prvním období připomínala postava spíše hlavonožce, neuměl se podepsat, znal pouze první písmeno svého jména. Částečná nesoustředěnost a nedostatečná sebejistota stále přetrvávají.

Řeč

Výslovnost všech hlásek v normě, slovní zásoba přiměřená. Nad některými slovy občas přemýšlí, hovoří ve větách, občas se zadrhne, naváže tam, kde skončil. Zná své jméno i příjmení, jména členů úzké i širší rodiny, zná svou současnou adresu i adresu bytu, do kterého se bude stěhovat. Ví, kolik je mu let. Obrázek popsal bez obtíží, postavy pojmenoval a přiřadil jim vlastnosti. Pohádku převyprávěl dějově správně, pojmenoval postavy.

V prvním období se nevyjadřoval v celých větách, vyhýbal se individuálním rozhovorům, bez pomoci nedokázal převyprávět pohádku.

Sluchové vnímání a paměť

Nevydrží při poslechu pohádky v klidu, poposedává, skáče do řeči, pošklebuje se. V hledání rýmů dvakrát chyboval, s dopomocí chyby opravil. Dokázal určit první i poslední hlásku svého jména, v ostatních slovech opakovaně chyboval. Bez problémů zrytmizoval všechna slova, dokázal spočítat slabiky. Na dotaz, zda umí básničku nebo písničku odpověděl, že asi ne. Nakonec si vybral básničku: „Podzim“ a písničku: „Skákal pes“. Projev nebyl plynulý, občas se spletl, spěchal.

V prvním období nedokázal tvořit rýmy, neuměl určit první a poslední hlásku ve slově. Částečná nepozornost stále přetrvává.

Zrakové vnímání a paměť

Zná všechny základní i odvozené barvy, zapamatoval si pět obrázků, přiřadil tři dvojice. Při skládání obrázku se neustále ptal, jestli to má správně, za každým složeným dílkem pokládal otázku: „Takhle? Takhle to mám dát?“. Dílky pokládal i přes nejisté vyptávání správně. Bez dopomoci našel všechny rozdílné květiny. Nepoznal mládě koně a kozy. S dopomocí chybu napravil.

Na začátku prvního období nedokázal přiřadit a pojmenovat mláďata.

Vnímání prostoru

Dokáže chodit v organizovaném útvaru, většinou spolu s chlapcem č. 1 vedou celou skupinu. Pojmy první, poslední, nahoře, uprostřed a dole mu nedělají problém, plete si vlevo a vpravo. Pastelky umístil až na drobné chyby správně, opět pokládal otázky: „Sem to mám dát? Takhle je to dobře?“

Zpočátku nedokázal chodit v organizovaných útvarech, narušoval skupinu, předbíhal, pletl si prostorové pojmy. Částečná nejistota přetrvává.

Vnímání času

Režim dne v mateřské škole plně chápe. Dny v týdnu vyjmenuje pouze s dopomocí, ví, jakým dnům říkáme víkend. Roční období si taktéž pamatuje na základě básničky, zmíněné u chlapce č. 1. Obrázky seřadil správně, popsal svůj režim dne.

Postupně se naučil zvládat občasně změny režimu. Neuměl vyjmenovat dny v týdnu, nedokázal vyjmenovat ani popsat roční období.

Základní matematické představy

V pojmech více, méně a stejně se orientuje. Zvládá číselnou řadu do 12 vzestupně i sestupně. S dopomocí dokázal určit početní rozdíl, nejprve nechápal zadání úkolu. Při pojmenovávání tvarů mu dělá problém kruh (říká koule, kroužení), ostatní tvary zná. Při řazení zvířat nechyboval, pracoval sám.

V prvním období napočítal do 5 pouze vzestupně. Uměl pojmenovat všechny tvary, kromě obdélníku, ten nyní pozná, plete si kruh.

Sociální dovednosti

Do kolektivu se adaptoval bez obtíží, u dětí je oblíbený, často je iniciátorem potyček mezi dětmi. Dokáže částečně pracovat sám i ve skupině. Odloučení od rodiny zvládá, komunikace s dětmi i autoritami je přiměřená věku, pravidla mateřské školy dodržuje. Je zodpovědný za svoje věci i jednání.

Došlo ke zhoršení v oblasti respektování pravidel a autorit. Během rozhovorů o nesprávném chování se směje, neuposlechne opakovanému napomenutí.

Práceschopnost

Potřebuje občasný dohled během samostatné práce, je lépe soustředěný, dokáže pracovat delší dobu, je více pečlivý. Během práce ve skupině vyrušuje, nedělá to, co má. Záleží mu na konečném výsledku práce.

Již není potřeba stálý dohled během samostatné práce. V prvním období byl spíše nesoustředěný. Došlo ke zhoršení při práci ve skupině.

Sebeobsluha, samostatnost

V oblasti sebeobsluhy je zcela samostatný, dojde si na WC, umyje si ruce před jídlem, po jídle, dokáže se sám vysmrkat. Při oblékání je zcela samostatný, umí si zapnout zip, nezaváže si sám tkaničky. Stoluje čistě, umí jíst příborem, uklidí si po sobě nádobí, nalije si pití. U stolu vyrušuje, zlobí ostatní děti.

Zhoršil se v chování během stolování, musel být několikrát přesazený na jiné místo.

Tab. č. 3 – Tabulka výsledků (chlapec č. 2)

Chlapec č. 2			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			
Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikosti			

Závěrečné hodnocení

U chlapce jsem se zaměřila především na schopnost udržet pozornost po dobu nezbytně nutnou, na posílení sebejistoty a nápravu nedostatků v jednotlivých oblastech. Zpočátku jsem zvolila částečný dohled nad samostatnými činnostmi a soustavnou motivaci. Pracovní výkony nejsou stabilní. V každé oblasti se vyskytují určité nedostatky. Chlapec

je schopný podávat lepší výkony v případě, že má po ruce někoho, kdo mu postupně nastiňuje pracovní postup. Úkoly zvládl z větší části s dopomocí, byl nejistý, samostatně nezvládal další kroky.

Je potřeba, sledovat nedostatky v jednotlivých oblastech a najít vhodnou formu jejich nápravy. Chlapec je dle mého schopen nástupu k povinné školní docházce v případě, že bude dostatečně motivován k práci a bude na něm uplatňován individuální přístup s částečným dohledem.

13.3 Chlapec č. 3

Věk: 6 let a 1 měsíc

Odklad školní docházky: ne

Chlapec je drobné, štíhlé postavy. Vyrůstá s matkou, otcem a dvěma staršími sourozenci. Bratr navštěvuje poslední ročník základní školy, sestra skládá v letošním roce maturitní zkoušku. Mateřskou školu navštěvuje od tří let. Nejraději staví domečky z magnetické stavebnice a lega. Maluje mapy k pokladu a vypráví své zážitky. Volný čas tráví s rodinou, navštěvuje prarodiče, kamarády z mateřské školy a hraje si na zahradě. Je energický, ochotný, občas netrpělivý a velmi výřečný, mezi dospělými občas nesmělý.

Motorická oblast

Pohyby jsou koordinované a plynulé, během pohybových činností je mrštný, rychlý. Zvládá skoky snožmo, skoky jednož nejsou plynulé. Dobře hází, když chytá míč, bojí se, nechá ho spadnout na zem. Nejraději má hudební činnosti spojené s pohybem.

Grafomotorika a kresba

Je pravák. Úchop špetkovitý, pohyby ruky nejsou zcela plynulé, větší tlak na podložku. Postavu nakreslil se všemi znaky, na jedné ruce je 6 prstů. Větu přepsal velmi pěkně, nejlépe napodobil tvary všech písmen (především písmeno t – klička), slova se mu nevešla na jeden řádek, jsou příliš velká. obkreslil zcela správně. První hlásku svého jména píše zrcadlově, ostatní písmena graficky správně. Kreslí rád, baví ho úkoly ze sešitu pro předškoláky.

V prvním období se neuměl odepsat, psal zrcadlově pouze první hlásku svého jména.

Řeč

Vyslovuje správně všechny hlásky. Slovní zásoba je přiměřená věku dítěte, mluví plynule v celých větách. Zná své jméno i příjmení, umí pojmenovat ostatní členy úzké i širší rodiny, zná svůj věk i datum narození, ví celou adresu včetně čísla popisného. Ke každému obrázku našel správný rým. Obrázek popsal bez problémů, postavám přiřadil vlastnosti. Pohádku převyprávěl dějově správně, vyjmenoval postavy.

V průběhu prvního období se naučil samostatně vyslovovat písmenko ř, na začátku druhého období ho začal používat ve větách. V prvním období nedokázal tvořit rýmy.

Sluchové vnímání a paměť

Vydrží poslouchat nezbytně nutnou dobu, dává pozor, občas se vměšuje do hovoru. Určí první i poslední hlásku ve svém jméně, u ostatních slov dvakrát chyboval. Rytmizaci zvládl bez chyby, spočítal slabiky. Vybral si básničku: „Šla Karkulka černým lesem“ a písničku: „Pec nám spadla“. Projev byl plynulý a procítěný, velmi se snažil.

V prvním období nedokázal určit poslední hlásku ve slovech, nyní částečně zvládá. Slova rytmižoval s chybami, nedokázal spočítat slabiky. Na začátku školního roku měl problém se samostatným projevem, nechtěl vystupovat před ostatními dětmi.

Zrakové vnímání a paměť

Pozná všechny základní i odvozené barvy, rozlišuje světlé a tmavé odstíny. Zapamatoval si všechny obrázky, přiřadil k sobě správné dvojice. Obrázek z částí složil bez dopomoci během krátkého časového úseku. Našel všechny rozdíly, popsal je. Poznal všechna zvířata i jejich mláďata.

Vnímání prostoru

Zvládá chodit v organizovaných útvarech. Žádný z pojmů mu nedělá problém, rozezná levou i pravou stranu. Pastelky umístil bez zaváhání na správné místo, úkol si z části organizoval sám: „Teď dám pastelku pod stůl, nad hlavu, pod nos.“

Během druhého období začal rozlišovat pravou a levou stranu.

Vnímání času

Režim dne v mateřské škole zná, při drobných úpravách upozorňuje na to, že je něco jinak. Nemá rád změny v organizaci dne. Dny v týdnu vyjmenuje bez obtíží, řekne, kdy

jdeme do školky a jaké dny jsme doma. Roční období zvládá bez pomoci básničky, umí je popsat. Obrázky seřadil správně, v průběhu úkolu komentoval jednotlivé kroky, vyprávěl, jaký režim má doma.

Před přibližně dvěma měsíci si ustálil dny v týdnu a měsíce.

Základní matematické představy

V oblasti matematiky patří k nejlepším mezi školáky. Zná všechny pojmy, umí počítat jednodušší matematické příklady (sčítání i odčítání do deseti). Číselnou řadu umí vyjmenovat do 120, zná i jiná čísla (1 000, 10 000, 1 000 000), sestupně počítá od dvaceti. Zná všechny geometrické tvary, pozná krychli. Zvířata seřadil podle skutečné velikosti, i podle velikosti na obrázku.

Sociální dovednosti

Adaptace proběhla bez problémů, v kolektivu je oblíbený, je příkladem pro mladší děti. Pracuje samostatně i ve skupině. Občas se mu stýská po matce, má strach, že zůstane ve školce poslední. S dětmi komunikuje bez obtíží, před dospělými je občas nesmělý, autority respektuje. Chápe pravidla mateřské školy, v případě nesprávného chování či jednání se omluví a chybu napraví.

Zpočátku nedokázal udělat kompromis, ve skupině si prosazoval především svůj názor, často se urážel a následně odmítal spolupracovat.

Práceschopnost

Pracuje samostatně i ve skupině, kde bývá vůdčí osobou. Vyslechne si nápady ostatních a pracuje s nimi, umí udělat kompromis. Dokáže se soustředit nezbytně nutnou dobu, je snaživý, chce dosahovat výborných výsledků.

Nyní dokáže akceptovat názory ostatních a pracovat s nimi, co býval během prvního období problém.

Sebeobsluha, samostatnost

Ve všech třech oblastech je zcela samostatný, nepotřebuje dohled. Dojde si na záchod, umyje si ruce před i po jídle. Sám se oblékne, zapne si zipy, zaváže boty. Stoluje čistě, příbor drží správně, občas si zapomene vzít nůž. Uklidí si po sobě nádobí, nalije si pití. Během stolování občas vyrušuje, povídá si s ostatními dětmi, vykřikuje.

Tab. č 4 – Tabulka výsledků (chlapec č. 3)

Chlapec č. 3			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			
Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikosti			

Závěrečné hodnocení

Chlapcovy výkony v jednotlivých oblastech jsou stabilní. Má zájem o činnosti školního charakteru, chce, abych mu dávala příklady jako ve škole, jeho zájmy jsou blíže věku

školního dítěte. Úkoly zvládl převážně sám, pouze jsem ho upozornila na to, aby si hlídal správné vedení ruky, pro její uvolnění často zařazuji uvolňovací cviky.

Jisté nedostatky jsou v oblasti sluchového vnímání a paměti, na kterých pracujeme individuálně nebo během organizovaných činností. S chlapcem opakujeme počáteční a koncové hlásky ve slovech, jménech dětí, ukazujeme si kartičky s předměty, hledáme rýmující se slova. Zaměřila jsem se převážně na to, aby byl schopný akceptovat názory druhých, spolupracovat a zvládat své emoce. Snažím se nezasahovat do drobnějších konfliktů s dětmi, se sebou samým během spontánní hry nebo organizovaných činností a následně s ním probrat jeho jednání.

Chlapec již umí spoustu věcí, které se vyučují až na základní škole. Je tedy možné, že bude potřeba jednotlivé úkoly přizpůsobit jeho momentálním znalostem. Chlapec je dle mého názoru zralý na nástup k povinné školní docházce.

13.4 Chlapec č. 4

Věk: 6 let a 3 měsíce

Odklad školní docházky: ne

Chlapec je vzrostlejší postavy. Pochází z úplně rodiny, má dva bratry, staršího, který navštěvuje základní školu a mladšího, se kterým dochází do stejné mateřské školy. Mezi jeho největší záliby patří konstruktivní činnosti, staví prostorové objekty z kostek, modeluje a skládá z papíru. Nejraději pracuje na interaktivní tabuli a počítá matematické příklady. Ve volném čase se věnuje svým bratrům a rodině nebo pomáhá svému staršímu bratrovi s domácími úkoly. Čas v mateřské škole tráví rád, nejčastěji si hraje se svým bratrem. Je veselý, milý a ochotný.

Motorická oblast

Pohyby nejsou zcela koordinované a plynulé. Skoky snožmo zvládá, skoky jednož zvládá s obtížemi. Manipulace s míčem podprůměrná, nedokáže trefit cíl, nechytí míč. Nemá příliš dobrou fyzickou kondici, brzy se unaví. Z důvodu obtíží s kyčlemi často padá. Částečně sladí pohyb s hudbou. Cvičí rád, do pohybových aktivit se zapojuje, bývá neopatrný a divoký.

V průběhu prvního období odmítal spolupracovat, nestíhal ostatní děti. Pohybová oblast pro něj byla zdroj neúspěchu, často nespolečoval.

Grafomotorika a kresba

Špetkovitý úchop tužky, postavení ruky správné, vedení není plynulé, tlak na podložku příliš velký. Postavu nakreslil se všemi detaily. Během přepisu věty nechtěl spolupracovat, jelikož umí psát tiskací písmena, bál se, že nezvládne napodobit psací písmo (i přesto ho dokázal přečíst). Všechna písmena jsou podobná předloze. Překreslené body se podobají předloze, ve druhém a třetím řádku nakreslil bod navíc. Umí napsat svoje jméno i jiná slova nebo kratší věty, písmena píše graficky správně. Maluje rád, často rodinu nebo dům se stromem, plotem a sluncem. Grafomotorická cvičení ho nebaví, nemá přílišnou snahu, je zbrklý, chce mít vše rychle hotové.

Během prvního období nechtěl vůbec pracovat. Postavu maloval bez krku, uší, neměla pět prstů. Neměl zájem o výtvarné ani pracovní činnosti.

Řeč

Umí vyslovovat všechny hlásky. Slovní zásoba je nadprůměrná věku dítěte (zná cizí slova, zařazuje anglické pojmy). Používá celé věty, mluví spisovně. Zná své jméno, i příjmení, pojmenuje všechny členy úzké i širší rodiny. Zná svůj věk, datum narození a adresu současného, i minulého bydliště. Obrázek popsal bez obtíží, postavy pojmenoval, přiřadil jim vlastnosti. Pohádku převyprávěl s použitím přímé řeči.

Během druhého období začal používat hlásku ř v běžné mluvě.

Sluchové vnímání a paměť

Při poslechu pohádky je pozorný, vydrží v klidu nezbytně nutnou dobu, naslouchá, umí si pohádku vybavit a svými slovy převyprávět. Kartičky seřadil správně během rychlého časového úseku, vymýšlel i další rýmy. Vyhláskoval celé své jméno i příjmení, poznal první i poslední hlásku ve všech slovech, na dané hlásky vymýšlel další slova. Rytmižace proběhla bez chyby. Zarecitoval básničku: „Šla Karkulka černým lesem“, zazpíval: „Holka modrooká“. Projev byl rytmicky správný, během recitace se usmíval, chtěl říct další básničky, které se v mateřské škole naučil.

Na začátku školního roku nedokázal udržet pozornost po dobu nezbytně nutnou, vyrušoval, nedával pozor.

Zrakové vnímání a paměť

Zná všechny základní i odvozené barvy, ví, jaký odstín vznikne smícháním dvou barev. Zapamatoval si všech sedm obrázků, našel všechny dvojice. Obrázek z částí složil velmi rychle, popsal věci, které na něm vidí. Úkol s rozdíly měl hotový během pár sekund. Poznal všechna zvířata i jejich mláďata, jmenoval další dvojice.

Vnímání prostoru

Orientuje se ve všech prostorových pojmech, umí chodit v organizovaných útvarech. Občas chce běžet na záchod, ale běží do jídelny, je zbrklý. Pastelku umístil podle pokynů správně, komentoval to slovem: „Lehký.“

Ještě na začátku druhého období si pletl pravou a levou stranu.

Vnímání času

Režim mateřské školy zná. Bez pomoci vyjmenuje dny v týdnu. Zná všechna roční období, umí je popsat, vyjmenuje měsíce. Obrázky s režimem dne poskládal bez obtíží, přemýšlel nad tím, jak by se daly pozměnit a co se dá dělat ještě v jiných částech dne. Orientuje se na ručičkových hodinách.

V prvním období se zcela neorientoval v režimu mateřské školy, nedokázal vyjmenovat dny v týdnu.

Základní matematické představy

Napočítá přes 100 vzestupně i sestupně. Rozdíl v pastelkách poznal bez přemýšlení, zvládá početní příklady na sčítání i odčítání do 100 v celých číslech. Zná všechny geometrické tvary, pozná krychli, kvádr, kužel. Zvířata seřadil podle skutečné velikosti i velikosti na obrázku. Na interaktivní tabuli pracuje v matematickém programu, přiřadí počet k číslovce, jednoduché příklady počítá velmi rychle. Matematika je jeho nejšílnější stránka.

Během druhého období se naučil přiřadit počet k číslici.

Sociální dovednosti

V kolektivu oblíbený, pomáhá dětem i dospělým. Během samostatné práce se několikrát zapomene, potřebuje občasný dohled. Ve skupině pracuje rád, má schopnost organizace, umí rozdělit práci. S dospělými si rozumí více, občas neuposlechne požadavkům učitelky.

Pravidla mateřské školy spíše respektuje. Na upozornění, že není něco v pořádku reaguje kňučením nebo dělá, že neslyší.

Počáteční adaptace proběhla s obtížemi, k dětem se choval hrubě a rozkazoval jim. Zcela nerespektoval autoritu a pravidla v mateřské škole.

Práceschopnost

Často bývá nesoustředěný, nechá se vyrušit okolními podněty. Je rychlý a zbrklý. Během samostatné práce potřebuje občasný dohled a neustálou motivaci, ve skupině pracuje dobře. Říká, že ho práce okrádá o čas, který může trávit hrou.

Zprvu odmítal pracovat ve skupině. Tvrdil, že všichni všechno říkají špatně a neposlouchají ho.

Sebeobsluha, samostatnost

Ví, jaké věci má v oblasti hygieny, oblékání i stolování dělat. Často si ulehčuje práci, nepřevléká si kalhoty na ven, nemyje si ruce, své věci si nedokáže zcela ohlídat. Oblékání mu trvá dlouho, zapomene, leží na zemi. Při stolování mívá okolo sebe i pod sebou nepořádek, umí držet příbor, odnese si věci, dolije si pití. U stolu vyrušuje.

Během prvního období se nedokázal bez neustálého upozornění obléknout, sedl si na lavičku, nespolupracoval, neuklízal si své věci, často si pletl skříňky, nedával si bačkory na své místo. Během stolování se houpal na židli, neuměl správně držet lžící ani příbor.

Tab č. 5 – Tabulka výsledů (chlapec č. 4)

Chlapec č. 4				
	Zvládá bez	Zvládá s	Nezvládá	
	obtíží	obtížemi		
Kresba postavy				
Přepis věty				
Obkreslování bodů				
Podpis hůlkovým písmem				
Znalost osobních údajů				
Popis obrázku				
Převyprávění jednoduchého děje				
Věk žáka				

Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikosti			

Závěrečné hodnocení

Znatelné nedostatky jsou viditelné v oblasti pozornosti. Úkoly zaměřené na předmatematické představy zvládl vzhledem k tomu, že se jedná o jeho silnou stránku sám, nepotřeboval větší motivaci. Je schopný udržet delší pozornost v případě, že se jedná o činnosti, ve kterých vyniká.

Nejvíce problematická je oblast sebeobsluhy. Je potřeba neustále opakovat pokyny, co má v danou chvíli udělat. Snažím se přizpůsobovat práci jeho dosavadnímu stupni vývoje, zařazuji obtížnější pracovní listy a úkoly, individuálně se věnujeme nápravě nedostatků v oblasti pozornosti.

Chlapec je schopný bez větších obtíží zvládnout roli školáka v případě, že bude dostatečně motivován. Vzdělávací nabídku bych vzhledem k jeho znalostem přizpůsobila jeho momentálnímu stupni vývoje. Zaměřila bych se na jeho zájmy a snažila se ho co nejvíce zapojovat.

13.5 Chlapec č. 5

Věk: 5 let a 10 měsíců

Odklad školní docházky: ano

Chlapec je střední postavy. Vyrůstá s matkou a babičkou, nemá žádné sourozence. Současnou mateřskou školu navštěvuje od čtyř let. Zajímá se o přírodu a zvířata, především o brouky a motýly, které každý den maluje. Rád konstruuje jezdící objekty z dřevěné stavebnice, vyrábí z přírodních materiálů a prohlíží si encyklopedie hmyzu. Pozoruje přírodu okolo sebe, často skládá z papíru věci, které ho na procházce nebo na zahradě zaujmou. Volný čas tráví venku, zkoumá brouky a motýly, které sbírá. Nejraději si hraje se svým psem. Matka zažádala o odklad školní docházky. Žádosti bylo v PPP vyhověno.

Motorická oblast

Pohyby jsou koordinované a plynulé, skoky snožmo i jednož zcela zvládá, má velmi dobrou fyzickou kondici. Manipulace s míčem spíše podprůměrná, má strach z chytání. Sladí pohyb s hudbou, cvičí rád, v menší skupině je nesmělý, má pocit, že je ho moc vidět, bojí se posměchu.

Celé první období se nerad účastnil pohybových aktivit, měl o sebe strach, nedokázal zcela sladit pohyb s hudbou.

Grafomotorika a kresba

Je levák. Správný špetkovitý úchop tužky, optimální postavení ruky, plynulé vedení. Postavu namaloval se všemi detaily. Přepis věty připomíná spíše čmáranice. Body obkreslil správně, ve třetím řádku je jeden mírně vychýlený. Umí se podepsat, písmena píše graficky správně. Maluje každé ráno, pouze hmyz a motýly. Nejraději vybarvuje a pracuje na úkolech ze sešitu pro předškoláky. Je pečlivý, pracuje klidně, pomalejším tempem.

Zpočátku nebylo vedení tužky zcela plynulé, během práce byl nejistý, potřeboval částečný dohled.

Řeč

Výslovnost všech hlásek od prvního období v pořádku. Slovní zásoba je přiměřená věku dítěte, zná spoustu názvů brouků a motýlů, své jméno i příjmení, pojmenuje členy své rodiny. Mluví v celých větách. Ví, kolik je mu let a zná adresu svého bydliště. Obrázek popsal, pojmenoval postavy, nedal jim vlastnosti, potřeboval vést. Pohádku převyprávěl se správnou dějovou posloupností.

Během druhého období se naučil vyjadřovat před ostatními dětmi, dříve byl schopný komunikovat spíše v soukromí.

Sluchové vnímání a paměť

Během poslechu pohádky dává pozor, působí klidným dojmem, umí pohádku převyprávět. Kartičky seřadil správně, na úkol se soustředil, trval mu déle. Poznal první hlásku svého jména, poslední ne. Určil první hlásky všech slov. V určování posledních hlásek se spletl více než třikrát. Zrytmizoval všechna slova, spočítal slabiky. Společně jsme vybrali poslední básničku, kterou jsme se učili a písničku: „Skákal pes“. Projev nebyl rytmický, chlapec se styděl, koukal do stropu, úkol mu byl nepříjemný.

Na začátku prvního období nedokázal samostatně vystupovat, nechtěl říkat básničky ani zpívat.

Zrakové vnímání a paměť

Pozná všechny základní i odvozené barvy. Zapamatoval si šest obrázků, seřadil čtyři správné dvojice. Obrázek z částí složil sám během delšího časového úseku. Poznal všechny rozdíly, zkoumal, o jaké květiny se jedná. Poznal všechna zvířata i jejich mláďata.

V prvním období nedokázal pojmenovat a přiřadit některá mláďata.

Vnímání prostoru

Orientuje se ve všech prostorových pojmech, plete si pravou a levou stranu, umí chodit v organizovaných útvarech, většinou vede skupinu. Pastelku umístil s dopomocí správně. Je nejistý, dlouho přemýšlí.

Ještě na začátku druhého období si pletl pravou a levou stranu.

Vnímání času

Má rád přesně stanovený režim, jakákoli změna ho rozhodí. Vyjmenuje dny v týdnu, ví, kdy je víkend. S pomocí říkanky vyjmenuje všechny roční období. Obrázky s režimem dne složil správně, jednotlivé části popsal.

Během druhého období se naučil vyjmenovat dny v týdnu a roční období.

Základní matematické představy

V prvním období napočítal do 7. Nyní ovládá číselnou řadu do 13 vzestupně i sestupně, z čísla 13 přeskakuje na 15, dál počítá do 20. Rozdíl v pastelkách poznal, pomáhal si na prstech. Poznává všechny geometrické tvary. Zvířata seřadil podle skutečné velikosti i velikosti na obrázku, o každém ze zvířat vyprávěl.

Sociální dovednosti

Nyní se zapojuje bez pomoci učitelky, je přátelský, komunikativní, nápomocný, v kolektivu oblíbený. Zvládá odloučení od matky. Dokáže pracovat samostatně, v současné době i ve skupině. Více si rozumí s dospělými. Zná pravidla mateřské školy, respektuje autority. Ke svému okolí se chová hezky.

Zpočátku neuměl navázat kontakt s dětmi, zlobil je, boural jim hračky. Postupem času se dožadoval pomoci dospělých při zapojení do hry, byl nesmělý, bál se odmítnutí, nedokázal se zapojit při práci ve skupině.

Práceschopnost

Je soustředěný, pečlivý, dává si záležet. Během samostatné práce nepotřebuje větší dohled, plní úkoly tak, jak má. Ve skupině se zapojuje. Rád pracuje v sešitu pro předškoláky.

Na začátku školního roku nebyl schopný pracovat zcela samostatně. Skupinovou práci odmítal, nerad se zapojoval, s dětmi nekomunikoval.

Sebeobsluha, samostatnost

Ve všech oblastech je zcela samostatný, dojde si na WC, umyje si ruce před i po jídle, umí se vysmrkat. Sám se oblékne, zapne si zipy, postará se o své věci. V současné době

se učíme zavazovat tkaničky. Stoluje čistě, umí jíst příborem, odnese si po sobě nádobí, nalije si pití. Nevyrušuje, je klidný.

Tab. č. 6 – Tabulka výsledků (chlapec č. 5)

Chlapec č. 5			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			
Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikosti			

Závěrečné hodnocení

Chlapec je ve většině oblastech zralý. Jeho výkony závisejí na jeho momentálním rozpoložení. Většinu úkolů zvládl samostatně. Určité nedostatky jsou znatelné v oblasti zrakového a sluchového vnímání. Jejich náprava probíhá během činností nebo individuálně. Nejlépe se koncentruje v prostředí, kde je nejméně lidí.

Nejvíce jsem se zaměřila na odbourání strachu z komunikace s dětmi. Často jsem zařazovala skupinovou práci zaměřenou na oblasti jeho zájmů, ve kterých se nejlépe orientuje a může tak převzít vedoucí roli.

Matka zažádala o odklad školní docházky z důvodu nezájmu o činnosti, nestabilní pozornosti a nedostatečného zvládnutí emocí. V mateřské škole se chlapec projevuje naopak. Vzhledem k tomu, že se jedná o nejmladšího předškoláka, jsme jeho výkony považovali ve většině oblastech za velmi dobré a stabilní. S obdrženou zprávou z PPP a jejím vyjádřením se ve většině bodech neztotožňujeme. Matka si nepřeje, aby byla zpráva zveřejněna.

Chlapec je dle mého názoru i názoru mé kolegyně přiměřeně zralý na nástup k povinné školní docházce za předpokladu, že bude dostatečně motivován a chválen, aby byla posílena jeho sebejistota a dokázal tak podávat co nejlepší výkony. Mělo by se mu dostat částečné pomoci v oblasti socializace.

13.6 Dívka č. 1

Věk: 6 let a 9 měsíců

Odklad školní docházky: po odkladu

Dívka vyrůstá v neúplné rodině. Tráví čas s matkou i s otcem. Má dva starší sourozence. Sestru a bratra. Do mateřské školy chodí od čtyř let. Během pandemické situace téměř nenavštěvovala mateřskou školu. Mezi její největší zájmy patří hra na rodinu, vaření v kuchyňce a sportovní aktivity. Často přejímá roli matky, stará se o panenky nebo o mladší děti. Ve volném čase se věnuje krasobruslení, baletu a sportovním aktivitám. Ráda tráví čas s oběma rodiči a prarodiči. V kolektivu je oblíbená. Je velmi energická, usměvavá, empatická, roztržitá a nejistá. V roce 2020 byl dívce udělen odklad školní docházky.

Motorická oblast

Závodně krasobruslí a chodí na balet. Pohyby jsou plynulé, koordinované, zvládá skoky snožmo i jednož, manipulace s míčem na výborné úrovni, umí vyhodit míč, otočit se a chytit ho, vyhodit míč, tlesknout a chytit ho. Je obratná, mrštná, ovládá některé gymnastické prvky. Pohyb má ráda, sportuje čtyřikrát týdně.

Grafomotorika a kresba

Je pravačka. Špetkovitý úchop, správné postavení ruky, plynulé vedení, tlak na podložku optimální. Postavě chybí ruce a prsty, namalovala dvě čárky. Přepis věty se jí velmi povedl, všechna písmena jsou čitelná. Opis se podobá předloze, drobně vychýlených pár bodů. Umí se podepsat, písmena píše graficky správně. Sama od sebe nemaluje, potřebuje neustálou motivaci, je nejistá, často kouká k ostatním dětem. Oproti ostatním pracuje pomaleji.

Z předchozího období přetrvává nejistota, která je díky delší nepřítomnosti v mateřské škole ve srovnání s prvním obdobím stále stejná. Dokáže pracovat více samostatně, nepotřebuje postupné provázení jednotlivými grafomotorickými úkoly.

Řeč

Všechny hlásky vyslovuje správně. Slovní zásoba je přiměřená věku dítěte, hezky vypráví příběhy z krasobruslení. Zná své jméno i příjmení, pojmenuje ostatní členy úzké i širší rodiny, často o nich vypráví. Vyjadřuje se v celých větách, mluví spisovně. Zná svůj věk i měsíc narození, ví, kde bydlí. Obrázek popsala, vyprávěla o své dovolené, pojmenovala postavy a přiřadila jim vlastnosti. Pohádku převyprávěla dějově správně, hodně používala spojku: „že“.

Ve srovnání s prvním obdobím začala více komunikovat, je schopná se samostatně vyjadřovat a vyprávět.

Sluchové vnímání a paměť

Během poslechu pohádky bývá nepozorná, povídá si s ostatními dětmi, často neví, na co se paní učitelka ptá. Během řazení kartiček dvakrát chybovala, nebyla schopná chybu najít a napravit. Poznává první hlásku svého jména i ostatních slov. V určování posledních hlásek více jak třikrát chybovala. Zrytmizovala všechna slova, spočítala slabiky. Úkol byl

zvládnut. Vybrala si velikonoční koledu: „Hody, hody doprovody“ a písničku z Ledového království. Projev byl rytmický, dívka působila nezvykle sebejistě.

Zhoršení v oblasti pozornosti. Občas neví, o čem byl děj pohádky, na co se ptám. Pokrok v oblasti určování první hlásky ve slově. Během celého prvního období nedokázala samostatně vystupovat před ostatními dětmi.

Zrakové vnímání a paměť

Zná všechny základní i odvozené barvy. Zapamatovala si pět obrázků, našla dvě správné dvojice. Obrázek z částí složila sama během krátkého časového úseku, popsala věci, co vidí. Poznala všechny rozdíly. Cvičení se jí zdálo příliš lehké. Poznala všechna zvířata i jejich mláďata.

Na začátku prvního období měla problém s pojmenováním a přiřazením mláďat, nedokázala vyčleňovat předměty z pozadí.

Vnímání prostoru

V prostorových pojmech se částečně orientuje, plete si pravou a levou stranu. Má problém, chodit v organizovaných útvarech, předbíhá ostatní, tahá mladší děti, jde příliš rychle nebo naopak. Pastelku umístila podle pokynů správně, dlouho přemýšlela.

Oproti předchozímu období je temperamentnější, což se projevuje i na vycházkách, dostatečně se neorientovala v prostorových pojmech.

Vnímání času

Změna režimu je pro ni problém, po zbytek dne bývá rozhozená. S dopomocí vyjmenuje dny v týdnu, nedokáže si je zapamatovat ani za pomoci říkadla. Roční období vyjmenuje na přeskáčku. Obrázky s režimem dne složila během delšího časového úseku, nedokázala je popsat.

V průběhu druhého období se naučila částečně vyjmenovat dny v týdnu. Ostatní nedostatky přetrvávají z předchozího období.

Základní matematické představy

Vyjmenuje číselnou řadu do 10 pouze vzestupně. Rozdíl v pastelkách poznala s dopomocí, dlouho přemýšlela, byla nejistá. Poznala všechny geometrické tvary, ze

čtverce a trojúhelníku složila domeček. Zvířata seřadila podle skutečné velikosti i podle velikosti na obrázku. Vyprávěla, že byla s dědou v lese a pozorovala mraveniště.

V předchozím období nepoznala všechny geometrické tvary, nedokázala poskládat předměty podle velikosti ani podle předlohy.

Sociální dovednosti

Socializace proběhla v pořádku, v kolektivu je oblíbená, pomáhá mladším dívkám, stará se o ně, zapojuje je mezi děti. Je přátelská, hodná, komunikativní, občas neposlušná a temperamentní. S drobnou dopomocí pracuje samostatně i ve skupině. Občas nerespektuje pravidla mateřské školy a autoritu dospělých, umí nést zodpovědnost za své chování.

Ve druhém období začala zvládat odloučení od rodiny, po smrti babičky přestala na určitou dobu komunikovat, nyní je vše v pořádku.

Práceschopnost

Při práci je spíše soustředěná, vydrží v klidu nezbytně nutnou dobu, ráda dotahuje činnosti až do konce, je pečlivá, občas stále trochu nejistá. Ve skupině se ujímá vedoucí role, rozděluje práci, zapojuje nejsmělejší děti.

V prvním období převládala větší nejistota během samostatné i skupinové práce, nedokázala se prosadit ve větším počtu dětí.

Sebeobsluha, samostatnost

Je zcela samostatná, občas roztržitá. Má osvojené všechny hygienické návyky, není potřeba na ni dohlížet. Umyje si ruce před i po jídle, umí se vysmrkat. Oblékne se, obuje si boty, zapne si zip, neumí si zavázat tkaničky, pohlídá si své věci. Dobře drží příbor, dokáže si sama přinést i odnést jídlo, dolije si pití, stoluje čistě, občas vyrušuje, je hlučná.

Doporučení školského poradenského zařízení

Jméno a příjmení dítěte: Dívka č. 1

Datum narození: xxx

Věk v době vyšetření: 5 let a 5 měsíců

Bydliště: xxx

Mateřská škola: E. Krásnohorské 2428, odloučené pracoviště Verdek 72, 544 01, Dvůr Králové nad Labem

Doporučení vyplývající z vyšetření školní zralosti

Okolnosti vyšetření

Rodina zvažuje roční odklad nástupu do povinné školní docházky pro „hravost“, k jeho realizaci se přiklání i paní učitelky. Mateřská škola ve sdělení uvedla přiměřený vývoj ve všech sledovaných oblastech, ale také, že jsou dívčiny výkony nestabilní, někdy mile překvapí, jindy si neví rady, chce si hrát.

Závěr z vyšetření a doporučení

Ředitelství ZŠ by mělo na základě doporučení PPP vyhovět žádosti rodičů a udělit dívce roční odklad k nástupu povinné školní docházky z důvodu drobné nezralosti v jednotlivých oblastech sledovaných k připravenosti na nácvik čtení, psaní a počítání i nedostatečnou zralost v oblasti pracovní a emoční.

Zdůvodnění:

Dívka je drobnějšího vzrůstu, obtížněji se odpoutávala od matky, která byla u vyšetření přítomna. Při plnění úkolu dívku provázela nejistota, která se projevovala dlouhým mlčením. Ke konci vyšetření nebyla dívka na úkoly zcela zaměřená (rychle odpovídala, nepřemýšlela, často nevěděla). Dívku bylo potřeba jednotlivými úkoly postupně provázet, vysvětlovat jí jednotlivé kroky.

Zraková a sluchová percepce je méně pročleněná. Dívka nedokáže zachytit v řadě tvar, který se liší od ostatních, ze slov dokáže vyčlenit pouze slabiky, nerozezná první ani poslední hlásku.

Jistá nezralost byla také v početních a předpočetních představách. Dívka vyjmenovala číselnou řadu do 5 samostatně, s dopomocí do 10, zvládla vyjmenovat i sestupnou řadu od 5 do 1. Chybovala při práci se srovnávacími pojmy. Dokázala třídit prvky podle určitých kritérií, ale neuměla je seřadit. Dívka zatím plně nedosáhla stádia konkrétních operací.

Dívka je poněkud méně zralá v oblasti grafomotoriky, nedokázala napodobit předepsané vzory (čáry – rovné, lomené a kličky).

Výslovnost všech hlásek korektní. V oblasti řeči jsou zřetelné obtíže ve vybavování přesného označení, dívka zaměňuje některé barvy (např. žlutá/oranžová).

Tab. č. 7 – Individuální vzdělávací plán (dívka č. 1)

Plán osobnostního rozvoje pro děti s odkladem školní docházky	
Jméno dítěte:	Dívka č. 1
Mateřská škola:	MŠ Verdek
Třída:	Sluníčka
Plán vychází z výsledků šetření v PPP, SPC ze dne:	PPP – Trutnov, 2.3. 2020
Plán zpracovala:	Natalie Černá
Z šetření SPC, PPP vyplývá: doporučení OŠD z důvodu nejistoty při plnění úkolů, méně pročleněné zrakové a sluchové percepce, početních představ, nižší zralosti v oblasti grafomotoriky a přílišné fixaci na matku	
U dítěte se zaměříme na (problémové oblasti): posílení sebejistoty při plnění úkolů, rozvoj zrakové a sluchové percepce – vyčleňování hlásek, předmatematické představy – vyčleňování tvarů z řady, číselná řada, prostorová orientace a pojmy, rozvoj v oblasti grafomotoriky	
TĚLESNÁ OBLAST	ČINNOSTI
Hrubá motorika:	Zdolávání přirozených překážek, chůze, běh, překážkové dráhy, hry a manipulace s míčem
Jemná motorika:	Stavebnice, práce s papírem, skládání, stříhání, lepení, navlékání korálků
Grafomotorika:	Uvolňovací cviky, grafomotorické listy
Hmatové vnímání:	Hmatové hry – poznávání předmětů, modelování, práce s netradičním materiálem
Zhodnocení vývoje:	
ROZUMOVÁ OBLAST	ČINNOSTI
Zrakové vnímání (analýza, syntéza, figura v pozadí)	Vyčleňování tvarů z řady, figury v pozadí, sestavování obrázků z částí
Zraková paměť a rozlišování (barvy)	Didaktické hry, pexeso, puzzle, třídění předmětů podle barev
Vnímání prostoru, prostorové představy	Umísťování věcí (nahoru, dolů, doprava, doleva), zakreslování na papír – prostorové pojmy
Vnímání času	Řazení obrázků podle posloupnosti (děj pohádky, režim dne), dny v týdnu, roční období

Verbální projev (formální, obsahová stránka řeči, jazykové roviny)	Vyprávění pohádek, reprodukce říkanek, individuální rozhovor (zážitky z předchozího dne, ...)
Sluchové vnímání (analýza, syntéza, diferenciaci, paměť, vnímání rytmu)	Hudební hádanky, poznávání melodií známých písní, poznávání zvuků zvířat a přírody, rytmizace, reprodukce říkanek a písní
Matematické představy (porovnávání, pojmy, vztahy, třídění, tvoření skupin, řazení množství, tvary)	Porovnávání – více, méně, řazení předmětů podle velikosti, vyčleňování předmětů z řady (co tam nepatří), opakování číselné řady vzestupně i sestupně, poznávání geometrických tvarů
Soustředěnost, pozornost	Neodbíhat od práce, dokončit zadaný úkol, vydržet pracovat nezbytně nutnou dobu
Zhodnocení vývoje:	
SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI	ČINNOSTI
Vztah k sobě samému	Umět se oprostit od matky, posílit sebedůvěru
Vztahy k vrstevníkům	Komunikace a spolupráce s dětmi, schopnost udělat kompromis (spontánní činnosti, práce ve skupině)
Vztahy k dospělým	Respekt k autoritám, reakce na pokyny dospělých (v průběhu celého dne v MŠ)
Zhodnocení vývoje:	
SEBEOBSLUHA, SAMOSTATNOST	ČINNOSTI
	Samostatnost v oblasti sebeobsluhy (svlékání, oblékání, starání se o své věci, ...), hygieny (návštěva WC, mytí rukou, smrkání, ...) a stolování (držení příboru, manipulace s nádobím, čistota stolování, dolití pití, ...)
Zhodnocení vývoje	

Tab. č. 8 – Tabulka výsledků (dívka č. 1)

Dívka č. 1			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			

Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikosti			

Závěrečné hodnocení

Dívka je po odkladu školní docházky. Došlo ke znatelnému zlepšení ve všech oblastech. Nyní jsou její výkony spíše stabilní. Úkoly zvládla bez větších obtíží. Přestává mít zájem o hru, zaměřuje se na činnosti, které úzce souvisí se školní prací.

Drobné nedostatky shledávám v oblasti grafomotoriky, které úzce souvisí s nedostatečnou sebejistotou. Často proto pracuje samostatně. Má tendenci opisovat od ostatních dětí. Další obtíže jsou viditelné v oblasti chování. V případě, že nesedí sama, povídá, vyrušuje a nesoustředí se na danou práci. Zaměřujeme se také na nápravu v oblasti zrakového a sluchového vnímání, která probíhá v organizovaných činnostech nebo individuálně.

Dívka je dle mého názoru přiměřeně zralá na nástup k povinné školní docházce. Pro lepší koncentraci a podávání optimálních výkonů bych doporučila, aby měla možnost sedět sama.

13.7 Dívka č. 2

Věk: 6 let

Odklad školní docházky: ne

Dívka vyrůstá v neúplné rodině. Bývá střídavě u matky i u otce. Má staršího bratra, který navštěvuje základní školu. Do současné mateřské školy chodí od čtyř let. Mezi její největší záliby patří společenské hry, stavění farmy pro zvířátka, společně s chlapci staví domečky z kostek a magnetické stavebnice, velmi ráda vypráví. Pomáhá mladším dětem i paním učitelkám. Ve volném čase se věnuje zvířatům, o která se stará, tráví čas s matkou, s otcem, často i s prarodiči. Je přátelská, veselá, empatická a usměvavá. Je zcela samostatná.

Motorická oblast

Pohyby jsou koordinované, plynulé. Zvládá skoky snožmo i jednož, sama si vymýšlí různé obměny. Manipulace s míčem je ve srovnání s ostatními nadprůměrná. Je fyzicky zdatná. Během pohybových aktivit bývá nadšená, směje se, skáče radostí.

Grafomotorika a kresba

Je pravačka. Špetkovitý úchop, postavení ruky správné, tlak na podložku optimální. Postavu namalovala se všemi důležitými znaky. Během přepisu věty vynechala prostřední slovo, některá písmena nejsou rozeznatelná. Body přepsala zcela správně. Umí se podepsat, písmena píše graficky správně. Ráda pracuje s barvami. Je klidná, pečlivá, pracuje pomalejším tempem.

V porovnání s prvním obdobím se pracovní tempo ještě více zpomalilo.

Řeč

Dochází na logopedii, špatná výslovnost hlásky *r* a *ř*. Má dostatečně rozvinutou slovní zásobu, orientuje se v cizích slovech a anglických pojmech. Vyjadřuje se celými větami, je komunikativní. Zná své jméno, pojmenuje členy své úzké i širší rodiny, ví, kolik jí je let a kdy se narodila, zná obě adresy svého bydliště. Obrázek popsala, postavám přiřadila

vlastnosti, pojmenovala je. Pohádku převyprávěla ve dvou verzích, druhou jí vypráví babička.

Během druhého období se naučila vyslovovat hlásky *r* a *ř* v samostatných slovech, neumí je používat v běžné mluvě. Oproti prvnímu období je více komunikativní, dokáže pohotově reagovat, vést diskuzi.

Sluchové vnímání a paměť

Je schopna dávat pozor po dobu nezbytně nutnou, ráda poslouchá pohádky a pak si o nich povídá, umí převyprávět děj. Má ráda, když je ve třídě během povídání ticho a klid. Kartičky přiřadila správně, byla soustředěná, neustále komunikovala. Poznává první i poslední hlásku svého jména, během určování posledních hlásek u ostatních slov dvakrát chybovala. Slova zrytmizovala bez chyby, spočítala slabiky. Vybrala si básničku: „Gusta má míč gumový“, zazpívala: „Pět minut v Africe“, chtěla, abych u toho hrála na klavír. Projev byl rytmický, až příliš hlasitý.

V prvním období se neorientovala v určování posledních hlásek, nedokázala tvořit rýmy. Během druhého období začala být více sebevědomá během veřejného projevu.

Zrakové vnímání a paměť

Poznává všechny základní i odvozené barvy, rozlišuje světlé a tmavé odstíny, ví, jaká barva vznikne smícháním dvou barev. Zapamatovala si všechny obrázky, našla správné dvojice. Obrázek z částí složila bez dopomoci, neustále navazovala konverzaci: „Co to asi bude paní učitelko, já už to asi vím.“ Našla všechny rozdíly, snažila se poznat květiny. Poznala všechna zvířata i jejich mláďata, vyprávěla o tom, kolik nových telátek se jim narodilo a jak se stará o ostatní zvířata.

Vnímání prostoru

Orientuje se ve všech prostorových pojmech včetně pravé a levé strany. Umí chodit v organizovaném útvaru, ujímá se mladších dětí, často vede skupinu. Pastelku umístila bez dopomoci, zvládá i těžší pokyny. Úkoly jí přišly podle jejich slov jednoduché.

V prvním období neměla ustálené všechny prostorové pojmy.

Vnímání času

Dokáže se přizpůsobit jakékoli změně. Umí vyjmenovat dny v týdnu, přiřadí k nim čísla. Zná všechna roční období i měsíce. Obrázky složila bez dopomoci, při práci si chtěla povídat.

Na začátku druhého období se naučila vyjmenovat dny v týdnu a roční období.

Základní matematické představy

Napočítá do 20 vzestupně i sestupně. Rozdíl v pastelkách poznala bez obtíží, měla velikou radost z toho, že se jí to povedlo. Zná všechny geometrické tvary, během úkolu hledala po třídě hračky, připomínající jednotlivé tvary. Zvířata seřadila podle skutečné velikosti, během úkolu vyprávěla o zvířatech, co mají s otcem na farmě.

Na začátku školního roku napočítala do 10 pouze vzestupně.

Sociální dovednosti

Socializace proběhla bez obtíží. Mezi dětmi je oblíbená, dokáže si hrát v chlapecké i v dívčí skupině, se všemi si rozumí. Je přátelská, empatická, komunikativní, milá, pomáhá dětem i dospělým. Dokáže pracovat samostatně i ve skupině. Respektuje autority, chová se hezky, během roku nebyla potřeba ji napomínat.

V průběhu prvního období byla občas raději sama, neměla ráda, když jí někdo mluví do práce, ráda si dělala věci po svém.

Práceschopnost

Při práci je soustředěná, mnohdy pracuje déle, je pečlivá. Během samostatné práce potřebuje klid, nemá ráda, když na ni někdo dohlíží. Ve skupině přebírá vědoucí roli, dokáže rozdělit práci, vyslechnout si názor druhých a pracovat s ním. Je soustředěná, pečlivá, ráda dosahuje dobrých výsledků.

Během druhého období se u ní projevily organizační schopnosti. Dříve se nechávala spíše vést, nebrala v potaz názory a rady druhých, vyslechla je, nijak je ale nevyužila.

Sebeobsluha, samostatnost

Je zcela samostatná. Dojde si na WC, ví, kdy si má umýt ruce, sama se vysmrká. Oblékne se, zapne si zipy i knoflíky, zaváže si tkaničky, skříňku si udržuje čistou, umí se postarat

o své věci. V oblasti stolování je uváděna jako příklad, umí držet příbor, jí čistě, umí si po sobě odnést nádobí, dolije si pití, utře si své místo.

Tab. č. 9 – Tabulka výsledků (dívka č. 2)

Dívka č. 2			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			
Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			
Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikostí			

Závěrečné hodnocení

Dívka je přiměřeně zralá ve všech oblastech. Její výkony jsou stabilní. Během úkolů pracovala téměř samostatně. Nedělalo jí problém pracovat delší dobu a plnit několik úkolů za sebou, nedocházelo k úpadku pozornosti. Má zájem převážně o činnosti školního charakteru.

Problém by mohl být s jejím pracovním tempem během grafomotorických, výtvarných a pracovních činností. Výraznější obtíže shledávám v oblasti řeči. Dívka neumí používat hlásky *r* a *ř* v běžné mluvě. Navštěvuje logopedii, a i přes veškeré snahy se nedaří vadu odstranit.

Dívka je dle mého názoru přiměřeně zralá na nástup k povinné školní docházce. Volila bych klasický přístup bez specifických opatření.

13.8 Dívka č. 3

Věk: 5 let a 9 měsíců

Odklad školní docházky: ne

Dívka je většího vzrůstu. Vyrůstá s oběma rodiči a mladším bratrem. Mateřskou školu navštěvuje od tří let. K jejím největším zálibám patří hra na rodinu, hra. Přejímá roli matky, hraje si s panenkami, vaří v kuchyňce a chodí nakupovat do krámku. Pomáhá mladším dětem. Ve volném čase chodí na návštěvu ke kamarádům z mateřské školy, stará se o malého bratra a hraje si na místním hřišti. Má ráda zvířata. V kolektivu je velmi oblíbená. Je ochotná, milá, empatická, občas zbrklá a nepozorná.

Motorická oblast

Pohyby nejsou zcela koordinované. Skoky snožmo i jednonož nejsou plynulé, při manipulaci s míčem je zbrklá. Je fyzicky méně zdatná. Pohyb jí baví, chodí na tancování, s radostí se účastní všech pohybových činností, snaží se.

Během prvního období se příliš nechtěla účastnit pohybových činností, nevěřila si.

Grafomotorika a kresba

Úchop správný, špetkovitý úchop, vedení ruky není zcela plynulé, tlak na podložku optimální. Postavě chybí nos, na obou rukách špatný počet prstů. Některá písmena v přepsané větě nejsou čitelná. Body obkreslila téměř podle předlohy, některá jsou

vychýlená. Umí se podepsat, první písmeno píše zrcadlově. Maluje ráda, neumí využít celou plochu. Během pracovních úkolů bývá nervózní, má strach z neúspěchu.

V prvním období nesprávně držela tužku, postava měla podobu hlavonožce.

Řeč

Všechny hlásky vyslovuje správně, slovní zásoba přiměřená věku dítěte. Velmi dobré vyjadřování, umí mluvit v rozvitých větách, ráda vypráví. Pojmenuje členy užší i širší rodiny, zná adresu svého minulého i současného bydliště, kam se nově přestěhovala. Ví, kolik je jí let a že se narodila v létě, měsíc nezná. Obrázek popsala bez obtíží, postavy pojmenovala, přiřadila jim vlastnosti, řekla, že jsou děti na dovolené nejspíš u moře, že u nás palmy nejsou. Vyprávěla o prázdninách s rodinou. Pohádku převyprávěla dějově správně, použila přímou řeč, pojmenovala postavy, babičku pojmenovala po své babičce, vlka po jejím psovi (dala mu ženské jméno), řekla ponaučení, vyplývající z pohádky.

V prvním období nemluvila plynule, často se zadržovala, neuměla použít správná slova, neznala jména členů své rodiny.

Sluchové vnímání a paměť

Pohádku dokáže se zaujetím poslouchat, setrvává v klidu nezbytně nutnou dobu, je pozorná. Umí naslouchat ostatním. Kartičky s rýmujícími obrázky seřadila až na jednu chybu správně, spletla si hůl – stůl, chybu s dopomocí napravila. První hlásku svého jména určila, ostatní hlásky s obtížemi, dvakrát se spletla, chybu nedokázala najít a opravit. Poslední hlásku svého jména určila na podruhé, v dalším cvičení se opět dvakrát spletla. Během rytmičce byla zbrklá, jednou chybovala, spočítala slabiky. Zarecitovala básničku: „Šla Karkulka černým lesem“, zazpívala písničku: „Zajíček ve své jamce“. Projev byl rytmicky správný, milý a radostný.

Ještě na začátku druhého období nepoznala rým, měla problém s rozkladem slov na slabiky, nedokázala určit první ani poslední hlásku ve slově.

Zrakové vnímání a paměť

Poznává všechny základní i odvozené barvy, spletla si pouze fialovou, chybu bez dopomoci napravila, ke každé barvě řekla nějakou věc: „Žluté jako sluníčko.“ Rozlišuje světlé i tmavé odstíny. Zapamatovala si 6 obrázků, přiřadila správně 4 dvojice. Obrázek z částí

složila bez dopomoci, popsala, co na něm je. Našla všechny rozdíly. Nevěděla, jak se řekne mláděti od koně a kozy. Ostatní dvojice pojmenovala správně.

V prvním období nedokázala pojmenovat některá mláďata, nevyčleňovala důležité předměty z pozadí, nepopsala obrázek jako celek.

Vnímání prostoru

Orientaci v prostoru téměř zvládá, plete si vlevo, vpravo, když řeknu, ať udělá krok dozadu, neví, kam má jít. Nemá problém chodit v organizovaných útvarech, když vede skupinu, dělají jí problémy zmíněné prostorové pojmy. Při umístování pastelky dvakrát chybovala. Chyby s dopomocí napravila.

Na začátku druhého období si ustálila většinu prostorových pojmů.

Vnímání času

Režimu v mateřské škole rozumí, drobné změny jí dělají problém. Dny v týdnu vyjmenuje s dopomocí, stejně tak roční období. V současné době se naučila básničku, která jí ve vyjmenování pomáhá, jednotlivá období neumí popsat. Obrázky s režimem dne poskládala s dopomocí.

Během druhého období se naučila částečně vyjmenovat dny v týdnu i roční období.

Základní matematické představy

Vyjmenuje číselnou řadu do 13 pouze vzestupně. Rozdíl mezi pastelkami poznala s dopomocí, pozná všechny geometrické tvary kromě obdélníku. Zvířata seřadila podle velikosti tak, jak jsou na obrázku, podle skutečné velikosti je seřadila s dopomocí.

V prvním období napočítala do 6, pletla si obdélník a kruh.

Sociální dovednosti

Adaptace proběhla bez problémů, v kolektivu je oblíbená, pomáhá mladším dětem, zapojuje je do hry. Během práce ve skupině je spíše v roli pozorovatele, bojí se, že řekne něco špatně, potřebuje neustálou motivaci. Pracuje samostatně pod občasným dohledem. Odloučení od rodiny zcela zvládá. Je komunikativní, rozumí si s dětmi i dospělými, respektuje authority. V mateřské škole se chová hezky, respektuje všechna pravidla.

Ještě na začátku druhého období plakala, když se jí něco vytklo.

Práceschopnost

Oproti prvnímu období je více soustředěná. Je téměř samostatná, občas je nerozhodná, zapomene se, po upozornění pokračuje v práci. Při práci ve skupině se zapojuje, pomáhá mladším dětem. Je pečlivá, klidná, ráda ukazuje výsledky své práce.

Na začátku prvního období potřebovala během samostatné práce dohled, do skupinové práce se příliš nezapojovala.

Sebeobsluha, samostatnost

V oblasti hygieny je zcela samostatná, dojde si na WC, ví, kdy si má mýt ruce, umí se vysmrkat. Oblékne se sama, potřebuje dohled, občas neposlouchá a neví, co si má vzít na sebe. O své věci se postará. Stoluje čistě, umí držet příbor, uklidí si po sobě nádobí, dolije si pití. U stolu se chová spořádaně, občas je upovídaná.

Tab. č. 10 – Tabulka výsledků (dívka č. 3)

Dívka č. 3			
	Zvládá bez obtíží	Zvládá s obtížemi	Nezvládá
Kresba postavy			
Přepis věty			
Obkreslování bodů			
Podpis hůlkovým písmem			
Znalost osobních údajů			
Popis obrázku			
Převyprávění jednoduchého děje			
Věk žáka			
Rým			
První hláska ve slově			
Poslední hláska ve slově			
Rytmizace slov			
Recitace básně, zpěv písně			
Znalost barev			
Zapamatování si obrázků			
Skládání obrázku z částí			
Hledání rozdílů			

Názvy zvířat			
Umístování pastelky			
Řazení obrázků průběhu dne			
Dny v týdnu			
Číselná řada			
Znalost geometrických tvarů			
Řazení podle velikosti			

Závěrečné hodnocení

Dívka se oproti prvnímu období, kdy jsme zvažovali možnost odkladu, velmi zlepšila. Úkoly zvládla spíše s obtížemi. Velmi se ale snažila, byla pozorná a soustředěná.

Viditelné nedostatky jsou v oblasti sluchového a zrakového vnímání. Jednotlivé úkoly jsou neustále opakovány během organizovaných činností nebo individuálně, převážně v ranních hodinách a během mimo spánkové aktivity. V oblasti prostorového vnímání se zaměřuji na opakování prostorových pojmů, které se dají zařadit téměř do všech činností. Neúspěchy v některých oblastech jsou dle mého způsobeny částečnou nerozhodností.

Dívka je dle mého názoru schopna zvládnout roli školáka pod částečným dohledem paní učitelky a za předpokladu, že bude dostatečně motivována. Oproti ostatním dětem potřebuje na nápravu jednotlivých nedostatků a pochopení zadaných úkolů více času. Zaměřila bych se na aktivity, které souvisí s jejími zájmy, aby se mohla více prosadit a posílila tím svou sebejistotu.

14 Pracovní listy

Dalším způsobem ověřování školní zralosti a připravenosti jsou pracovní listy zaměřené na jednotlivé oblasti, které jsou zkoumané během zápisu do 1. ročníku. U nás v mateřské škole obdrží každé předškolní dítě na začátku nového školního roku svůj pracovní sešit, který je členěn podle ročních období a vztahuje se ke všem tématům, obsaženým ve vzdělávací oblasti. Dále pak portfolio, do kterého jsou zakládány ostatní pracovní listy, úkoly nebo omalovánky. Obě složky jsou na požádání přístupné zákonným zástupcům.

Realizace pracovních listů probíhá zpravidla v ranních hodinách individuální nebo skupinovou formou. Skupinovou formu práce volím v případě, že všichni pracují na

stejném pracovním listu. Individuální práce pak v případě, že se jedná o nápravu některé z oblastí a je potřeba nezbytný dohled pedagoga.

Pracovní listy zařazuji třikrát až čtyřikrát týdně. Formu práce volím dle potřeby. Snažím se daný pracovní list vysvětlit tak, aby bylo dítě schopno splnit jednotlivé kroky samo. Během práce kontroluji správné sezení, úchop tužky, postavení ruky, tlak na podložku. Dbám na přirozený projev dítěte. Podstatné je, aby pracovalo samo a snažilo se hledat způsoby, jak překonat daný problém.

Pracovní listy slouží jako zpětná vazba pro učitele, který na základě vyhodnocení získává podstatné informace o dosažené úrovni dítěte v jednotlivých oblastech a může se tak zaměřit na nápravu viditelných nedostatků.

Následující pracovní listy jsou zaměřeny na jednotlivé oblasti, pozorované během zápisu k povinné školní docházce:

Pracovní list č. 1 – kouř (grafomotorika)

Pracovní list č. 2 – vlasy (grafomotorika)

Pracovní list č. 3 – květina (grafomotorika)

Pracovní list č. 4 – rytmižace slov (sluchové vnímání a paměť)

Pracovní list č. 5. – stíny zvířat (zrakové vnímání a paměť)

Pracovní list č. 6 – prostorové pojmy (vnímání prostoru)

Pracovní list č. 7 – překreslování geometrických tvarů (základní matematické představy)

Pracovní list č. 8 – počítání zvířátek (základní matematické představy)

Pracovní list č. 9 – spojování zvířat a jejich mláďat (všeobecné znalosti)

Pracovní list č. 10 – spojování povolání a typického pracovního náradí (všeobecné znalosti)

15 Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na školní zralost a připravenost vybraných dětí před nástupem k povinné školní docházce. První kapitola teoretické části se zabývá charakteristikou předškolního dítěte, dále samotnou školní zralostí, připraveností a v současné době stále častěji se vyskytující školní nezralostí. Za velmi důležité považuji složky školní zralosti, které byly východiskem pro tvorbu praktické části. Další kapitola je věnována úloze mateřské školy a rodiny a jejich vzájemné spolupráci. V závěru teoretické části jsem se zmínila o zápisu k povinné školní docházce a školní neúspěšnosti, která často vede k nutnosti odkladu školní docházky.

Cílem praktické části bylo na základě dlouhodobého pozorování zjistit, zda jsou vybrané děti připraveny na nástup k povinné školní docházce. Úroveň školní zralosti byla zjišťována formou dlouhodobého pozorování, porovnávání dvou diagnostických období a organizace zápisu nanečisto, jehož součástí byly úkoly, inspirované Jiráskovým testem školní zralosti. Dále jsem vybrala 10 pracovních listů, zaměřených na rozvoj jednotlivých oblastí. K vyhodnocení úkolů byly využity tabulky, ve kterých jsou zaznamenány výsledky jednotlivých úkolů a vlastní dílčí závěr, sestavený na základě dlouhodobé práce dětí, jejich zlepšení v jednotlivých oblastech a dosažený stupeň vývoje na konci školního roku. U dvou dětí bylo vycházeno z posudku PPP a následně vytvořeného IVP.

Z výsledků praktické části je patrné, že došlo u všech dětí v porovnání s prvním diagnostickým obdobím k výraznému zlepšení. Pomocí sestavených úkolů, zaměřených na oblasti posuzované během zápisu do 1. ročníku, jsem si ověřila dosaženou úroveň zralosti. Z osmi vybraných dětí je dle mého názoru sedm schopno bez obtíží zvládnout nástup do školy, včetně chlapce, jehož matka zažádala o odklad školní docházky. Jeden z chlapců je schopný, absolvovat 1. ročník, obávám se však, že bude nutná individuální asistence. Nelze jednoznačně říci, která z oblastí byla pro děti nejobtížnější, výsledky se často odrážely na momentální náladě, která měla vliv na chuť k práci.

Práce s dětmi je pro mě velmi obohacující. Díky praktické části jsem měla možnost podrobněji pozorovat vývoj předškolních dětí a podílet se tak na jejich rozvoji. Dospěla jsem k závěru, že není dobré, předpovídat budoucí vývoj dítěte, mnohdy může docházet k nečekaným obrátům a překvapením. Zaměřila bych se proto na daný problém a snažila se ho pomocí vhodných metod odstranit, popřípadě předcházet dalším obtížím. Za jednu z nejčastějších obtíží považuji vadu řeči, k jejíž nápravě dochází ve spoustě případech

příliš pozdě. Doporučila bych, aby rodiče s návštěvou logopeda neotáleli a začali řešit problémy v oblasti řeči co nejdříve. Další doporučení směřuje k tématu odkladu školní docházky, jehož udělení může mnohdy zabránit budoucí školní neúspěšnosti a frustraci. Zdárným příkladem, kdy byl odklad na místě a splnil svůj účel, je chlapec č. 1.

Na závěr bych si dovolila tvrdit, že došlo ke splnění všech vytyčených cílů. Byla bych velmi ráda, kdyby byla moje práce přínosem pro studenty, pedagogy, ale také rodiče, kteří zrovna prožívají období nástupu jejich dítěte do 1. ročníku. Zároveň bych chtěla apelovat na pedagogy, aby průběžně informovali zákonné zástupce o dosažené úrovni vývoje jejich dítěte a snažili se je jim vysvětlit podstatu domácí přípravy a pozitivního postoje ke vzdělávacímu procesu.

Seznam použité literatury

1. BEDNÁŘOVÁ J., ŠMARDOVÁ V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9
2. BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ. V. *Rozvoj grafomotoriky*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0977-1
3. BENÍŠKOVÁ, T. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1906
4. BUDÍKOVÁ, J. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?* Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-7226-637-3
5. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBNn80-7239-060-0
6. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X
7. DVORÁKOVÁ, M. *Pedagogicko psychologická diagnostika I*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, 2000. ISBN 80-7040-402-7
8. FESNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-271-0280-1
9. GEIST, B., HEJDA, J. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-28-7
10. JIRÁSEK J. et. al. *Diagnostika psychického vývoje*. Praha, 1971.
11. JUCOVIČOVÁ D. *Individuální vzdělávací plán pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: D + H, 2009. ISBN 978-80-87295-00-7
12. KLÉGOVÁ, J. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1020-1
13. KLENKOVÁ, J., KOLBÁBKOVÁ, H. *Diagnostika předškoláka*. Brno: MC nakladatelství, c2002.
14. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7
15. KOMENSKÝ, J, A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1873
16. KOŤÁTKOVÁ, S.: *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008, str. 114. ISBN 978-80-247-2568-1

17. KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8
18. KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3246-6
19. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Vyd. 4. Praha: Grada, 2006, str. 107. ISBN 978-80-1284-0
20. LOOSE, ANTJE, C., PIEKERT N., DIENER, G. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-256-0
21. MALACH, J. *Pedagogická diagnostika pro učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-551-5
22. MATĚJČEK, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X
23. MATĚJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-262-0000-0
24. MERTIN V., CIPROVÁ, J., BUDINSK, M. *Pedagogická a psychologická diagnostika pro učitele ZŠ*. Praha: Josef Raabe, 2005-2011, 2008. ISSN 1801-8416
25. MICHALOVÁ, Z. *Vybrané kapitoly z problematiky specifických poruch učení*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 97-80-7372-318-7
26. MLČÁKOVÁ, R. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2630-4
27. MOJŽÍŠEK, L. *Základy pedagogické diagnostiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
28. MOJŽÍŠEK, L. *Základy pedagogické diagnostiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
29. OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-703-9
30. PIAGET, J., INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-263-8
31. PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0
32. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1412-0
33. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3
34. PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál, 200ž. ISBN 80-7367-155-7

35. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9
36. PŘINOSILOVÁ, D. *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3354-1
37. SEDLÁČKOVÁ, H., SYSLOVÁ, Z., ŠTĚPÁNKOVÁ, L. *Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-8
38. SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie metod pedagogického výzkumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.
39. SOVÁK, M; *Ústav pro dálkové studium učitelů. Lateralita jako pedagogický problém*. Praha: SPN, 1962.
40. SPÁČILOVÁ, H. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2264-0
41. SVOBODA, M; KREJČÍŘOVÁ, D.; VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0899-0
42. SVOBODOVÁ, E. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-7367-774-9
43. ŠIMÍČKOVÁ – ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 97-80-244-2433-0
44. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-2820-3
45. THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
46. TŘESOHLAVÁ, Z., ČERNÁ, M; KŇOURKOVÁ, M. *Dříve než půjde do školy*. Praha: Avicentrum, 1990. ISBN 80-201-0015-6
47. VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0181-8
48. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0225-7
49. VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4
50. VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: Dětství a dospělost*. Praha: Karolinum, 2012, str, 117, 256. ISBN 978-246-2153-1

51. VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, str. 522. ISBN 80-7178-308-0
52. VERECKÁ, N. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-474-2
53. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-326-0
54. ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178544-X
55. ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2000 c1994. ISBN 80-7178-481-8

Internetové zdroje

56. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku* [online]. [2021-04-07] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/15947/JAK-ROZVIJET-MOTORIKU-V-PRIPRAVNE-TRIDE---1-DIL.html/>
57. *Desatero pro rodiče dětí předškolního věku* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-25-8-2020>
58. *Informace k organizaci zápisů k povinné školní docházce* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/39797/>
59. *Metodický pokyn k novele vyhlášky č. 27/2016 SB., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-novele-vyhlaske-c-27-2016-sb-o-vzdelavani>
60. MICHALOVÁ, Z. *Vývoj dítěte v některých oblastech od narození do zahájení školní docházky* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/1266/VYVOJ-DITETE-V-NEKTERYCH-OBLASTECH-OD-NAROZENI-DO-ZAHAJENI-SKOLNI-DOCHAZKY.html/>
61. SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>
62. HOLÍKOVÁ, J. *Desatero pro rodiče a děti předškolního věku* [online]. 15.01.2013 [cit. 2021-06-19]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku?highlightWords=desatero+pro+rodiče>

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Individuální vzdělávací plán (chlapec č. 1)

Tab. č. 2 – Tabulka výsledků (chlapec č. 1)

Tab. č. 3 – Tabulka výsledků (chlapec č. 2)

Tab. č. 4 – Tabulka výsledků (chlapec č. 3)

Tab. č. 5 – Tabulka výsledků (chlapec č. 4)

Tab. č. 6 – Tabulka výsledků (chlapec č. 5)

Tab. č. 7 – Individuální vzdělávací plán (dívka č. 1)

Tab. č. 8 – Tabulka výsledků (dívka č. 1)

Tab. č. 9 – Tabulka výsledků (dívka č. 2)

Tab. č. 10 – Tabulka výsledků (dívka č. 3)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Jiráskův orientační test školní zralosti

Příloha č. 2: Popis obrázku – pomůcka (fotografie)

Příloha č. 3: Barvy pastelek (fotografie)

Příloha č. 4: Paměť obrázků (fotografie)

Příloha č. 5: Skládání obrázku z částí (fotografie)

Příloha č. 6: Pracovní list – rozdíl

Příloha č. 7: Názvy zvířat (fotografie)

Příloha č. 8: Umisťování pastelky (fotografie)

Příloha č. 9: Režim dne (fotografie)

Příloha č. 10: Geometrické tvary (fotografie)

Příloha č. 11: Posloupnost (fotografie)

Příloha č. 12: Pracovní list – kouř (grafomotorika)

Příloha č. 13: Pracovní list – vlasy (grafomotorika)

Příloha č. 14: Pracovní list – květina (grafomotorika)

Příloha č. 15: Pracovní list – rytmy slov (sluchové vnímání a paměť)

Příloha č. 16: Pracovní list – stíny zvířat (zrakové vnímání a paměť)

Příloha č. 17: Pracovní list – prostorové pojmy (vnímání prostoru)

Příloha č. 18: Pracovní list – překreslování geometrických tvarů (základní matematické představy)

Příloha č. 19: Pracovní list – počítání zvířat (základní matematické představy)

Příloha č. 20: Pracovní list – spojování zvířat a jejich mláďat (všeobecné znalosti)

Příloha č. 21: Pracovní list – spojování povolání a pracovního nářadí